

14 & 15 september 2024

Open Monumentendag Zoetermeer

Routes, Netwerken en Verbindingen

Historisch Genootschap
Oud Soetermeer

gemeente
Zoetermeer

Colofon

Een weekend vol opengestelde panden met activiteiten die te maken hebben met routes, netwerken en verbindingen, het thema van de Open Monumentendag 2024 van Zoetermeer. Aan iedereen die het dit jaar mogelijk heeft gemaakt een gevarieerd programma op verschillende locaties aan te bieden: hartelijk dank!

Open Monumentendag Zoetermeer wordt georganiseerd door het Comité Open Monumentendag Zoetermeer

Tekst: Historisch Genootschap Oud Soetermeer (HGOS) en gemeente Zoetermeer

Ontwerp: Henk Blaauwgeers, Elmira van Zuijdam

Foto's: Beeldbank Zoetermeer, geheugen van zoetermeer, Stadsarchief Zoetermeer, Historisch Genootschap Oud Soetermeer

Eindredactie: Paul Schoenmakers en Margriet Panman

Met dank aan: gemeente Zoetermeer, HGOS en Nederland Monumentenland

Het Comité Open Monumentendag Zoetermeer bestaat uit:

Hans Gosselink (HGOS)

Paul Schoenmakers (HGOS)

Jan-Evert Zondag (HGOS)

Henk Blaauwgeers (vrijwilliger)

Klaas Dijkhuis (vrijwilliger)

Anita Neuteboom (gemeente Zoetermeer)

Margriet Panman (gemeente Zoetermeer)

Leonie van Dijk (gemeente Zoetermeer)

Contact:

Erfgoed@zoetermeer.nl

info@oudsoetermeer.nl

Uitgave:

Historisch Genootschap Oud Soetermeer en gemeente Zoetermeer

Woord vooraf

Onderweg! is de slogan van Open Monumentendag 2024 en verbeeldt het thema van dit jaar dat gaat over routes, netwerken en verbindingen. Mensen en samenlevingen zijn altijd in beweging geweest: in tijden van vrede en oorlog, voor pelgrimsreizen, handel en ontdekking. Routes en (handels)netwerken ontstonden, wegen werden aangelegd, transportnetwerken uitgebouwd, nieuwe vervoersmiddelen en manieren van communicatie werden uitgevonden, ook in Zoetermeer.

Onderweg is een breed thema. Het refereert aan het op reis zijn van A naar B, het letterlijk in beweging zijn, alsook aan de transformatie van oud naar nieuw, van verleden naar heden. Dit kan fysiek zijn, over land en water, maar ook spiritueel door meditatie of een pelgrimsroute en in de tijd bijvoorbeeld door middel van een digitale tijdreis. Deze drie vormen van onderweg zijn komen terug in het programma en het boekje van Open Monumentendag Zoetermeer 2024. In het boekje wordt uitgebreid ingegaan over het vervoer in Zoetermeer door de eeuwen heen over waterwegen, landwegen en het openbaar vervoer. HGOS heeft een speciale tentoonstelling over dit thema ingericht. Het historisch bord zal dit jaar op 14 september om 10.00 uur bij de voormalige haven aan de Leidsewallen worden onthuld.

Naast de locaties die trouw meedoen, zoals de stadsmaquette, 't Nieuwe Huys, de Oude Kerk en de Nicolaaskerk, zijn er een paar nieuwe deelnemers, waar onder (een deel van) de brandweerkazerne en de Mobiele Proef Zoetermeer en de Bakkerswinkel van Piet Hekker. Op verschillende locaties zijn tal van muziekkuitvoeringen bij te wonen en activiteiten te doen, zoals Pro Patria en Parkours Disciplines in Gymworld en de wandeling rondom de Buurtvaart. Speciaal dit jaar heeft De Pelgrim een Stadspelgrimage gemaakt langs de vele religieuze gebouwen die Zoetermeer rijk is en op zaterdag hun deuren openen.

Bijzonder is er dit jaar ook aandacht is voor de slag bij Zoetermeer die 450 jaar geleden aan de Voorweg twee weken voor het Leidens Ontzet geleverd is. Op 20 september zal ook hier een historisch bord worden onthuld bij kinderboerderij Het Buitenbeest. Door middel van een digitale tijdreis kan worden gekeken hoe Zoetermeer er op die dag in 1574 precies uitzag. Meer informatie hierover is in het boekje te vinden.

Kortom, samen met alle deelnemende panden en organisaties is er weer een speciaal programma van jong tot oud voor u georganiseerd. Het programma met de openingstijden en activiteiten per locatie vindt u als los inlegvel in dit programmaboekje. We hopen dat met het uitgebreide programma zoveel mogelijk Zoetermeeders mee gaan doen, want erfgoed is van en voor iedereen.

Ik wens u een plezierige Open Monumentendag 2024 toe!

Wim Blansjaar
Wethouder erfgoed

Bert Mulder met paard en de bakkerswagen op de Leidsewallen, ter hoogte van café het Bonte Paard. Rechts boten in de haven van Zoetermeer en daarachter de tuinderswoning van Adegeest op huisnummer. 65. Foto uit 1931.

Inhoudsopgave

Colofon	3
Woord vooraf	4
Inhoudsopgave	6
Opening Open Monumentendag 2024	7
Thema Open Monumentendag 2024: Routes, netwerk en verbindingen	8
Waterwegen rond Zoetermeer en Zegwaard	11
Zoetermeerse wegen door eeuwen heen	15
Openbaar vervoer in Zoetermeer, door de jaren heen.	19
Reizen terug in de tijd: de slag bij Zoetermeer in 1574	23
Open Monumenten Klassendag 2024	26
Overzicht van de opengestelde panden	27
Monumenten op de kaart	57
Fietsroute Open Monumentendag 2024	60
Historische plekken gemarkeerd	64

Opening Open Monumentendag 2024

Zaterdag 14 september 2024

Open Monumentendag wordt in Zoetermeer geopend op zaterdag 14 september om 10.00 uur aan de Leidsewallen ter hoogte van nummer 41. Wethouder Wim Blansjaar zal dan een nieuw historisch bord onthullen.

Elk jaar wordt een historisch bord geplaatst dat een link heeft met het jaarlijkse thema van Open Monumentendag. Dit jaar is dat Onderweg! Routes, netwerken en verbindingen. Daarom besteedt het historisch bord dit jaar aandacht aan de vroegere haven van Zegwaard en Zoetermeer aan de Leidsewallen. De haven heeft hier eeuwenlang tot 1959 gelegen. Vandaag de dag is de haven nauwelijks meer te herkennen. Het historisch bord maakt de geschiedenis van deze plek echter weer beleefbaar.

Thema Open Monumentendag 2024: Routes, netwerken en verbindingen

Arjen van den Burg

“Mobiliteitsnetwerken zijn de zenuwbanen en bloedbanen passend bij de moderne maatschappij.” (Filarski en Mom)

De manieren waarop wij mobiel zijn, zijn in de loop der eeuwen veranderd: van lopen en rijden met gebruik van dieren en varen met boten, naar én lopen én karren én fietsen én autorijden én treinen én fietsen, en wat er niet voor tussenvormen zijn (stepjes bijvoorbeeld). Begin 20e eeuw was in Zoetermeer vrachtvervoer over het water belangrijk, nu gaat alle vracht over de weg. Over de weg was tot 1914 de voetganger dominant, tot 1940 de fietser, en anno 2024 de automobilist. We leven nu in een ‘autocultuur’. Dankzij de Zoetermeerlijn wordt er hier wel flink gebruik gemaakt van het openbaar vervoer.

De infrastructuur voor die mobiliteit is ook veranderd. De infrastructuur is steeds gespecialiseerder geworden: voetpaden door het land, dijkwegen, kanalen, vrij liggende treinbanen, metro's, autosnelwegen, vliegvelden enz. Het doel van mobiliteit is om van A naar B te komen. Van huis naar werk en terug, van mijnbouwgebied naar staalfabriek naar autoproducent naar autodealer, van turfwinning naar bierbrouwerij, van huis naar kampeerplaats. Steden, zoals Zoetermeer, zijn zowel A als B: vertrekplaats van mensen en producten en bestemming van mensen en producten. Van alle werkende Zoetermeesters werkt maar een derde in Zoetermeer zelf en de rest is dus op goed vervoer voor de langere afstanden aangewezen. Steden zijn ook knooppunten van vervoer: vroeger lag Zoetermeer op de kruising van de landweg Leidschendam-Gouda met de vaarweg Leiden-Delft, nu is het een verzameling kruisingen van provinciale- en rijkswegen met lokale wegen. Zoetermeer heeft vanaf de middeleeuwen een export gerichte economie gehad – het was geen rustig zelfvoorzienend dorp. Na de turf kwamen het graan, de boter, de margarine en de melk. En daarom was de vervoersinfrastructuur hier van enorm belang.

Bij knooppunten zit je goed: goed bereikbaar. De belangrijkste kwaliteit van Zoetermeer als stad is misschien wel zijn bereikbaarheid: nu vooral per auto, maar ook (in oost-west richting) per NS-trein en per tram (Zoetermeerlijn, nu RandstadRail).

Maar steden zijn ook dicht bebouwd door wonen, werken, onderwijs en voorzieningen. De infrastructuur is steeds meer een ruimtevreter geworden. De 'verkeersruimte' neemt in Zoetermeer meer terrein in beslag dan de woonruimte. De belangrijkste oplossing voor het ruimteprobleem is de 'vermenigvuldiging van het maaiveldoppervlak' door ondergrondse en bovengrondse parkeergarages, tunnels, metro's en het stapelen van verkeers- en andere ruimten, zoals in het Stadshart van Zoetermeer te zien valt.

Voor een goed bereikbare en veilige stad, met een goed woon- en leefklimaat, is er veel meer nodig dan de 'organische ontwikkeling' die tot ver in de 20e eeuw in dorpen gebruikelijk was: bouw er maar een boerderij, fabriek, of huis bij, langs de bestaande oude wegen (dijken meestal). Een systematische aanpak is beter. Die ontstond eerst aan het eind van de 19e eeuw in Engeland: stadsplanning. Door de motorisering vanaf de jaren 1920 in Nederland, eerst van het vrachtverkeer (auto in plaats van schip en trein), kwam de verkeersplanning voorop te staan. De indruk kon ontstaan dat steden er waren om het verkeer te dienen. In de jaren 1970 kwam aan dat tijdperk een einde, toen protesten tegen het autoverkeer zich vanuit Amsterdam als een olievlek over het land verbreidden. Ook in Zoetermeer kwam er bescheiden protest tegen autoverkeer, vooral tegen het sluipverkeer over de Voorweg.

Zoetermeer als 'nieuwe stad' werd geboren onder het gesternte van de onbeheersbare groei van de (personen-)auto, en de gemeente ontwierp zijn stad daarop. Maar niet alleen voor de auto: vlot en veilig verkeer was nodig, met keus uit lopen, fietsen, autorijden en de trein. De woongebieden zouden verkeersluw moeten worden, veilig om te spelen en te lopen. Om te voorkomen dat er te veel verkeer op de A12 zou komen richting Den Haag, was een nieuwe railverbinding noodzakelijk, een bonus

voor de stad. Voor alle verkeer richting Den Haag en tussenliggende gebieden is de trein (nu RandstadRail) de beste vervoersmogelijkheid. Het fietspadennet is fijnmazig en uitgebreid.

Door de nieuwe wegen in de stad konden de oude wegen, Voorweg-Bleiswijkseweg en Rokkeveenseweg -Zegwaartseweg, grotendeels worden ontlast van verkeer en omgevormd tot een recreatieve routes. Het vaarverkeer was al sinds 1957 gestopt, maar veel weteringen zijn er nog. De oude wegen wijzen ons nu de weg door een moderne, goed bereikbare en verkeersveilige stad.

Bronnen:

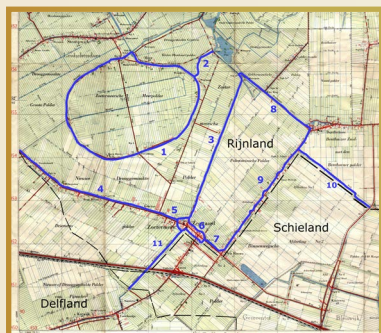
- *Martin Berendse en Paul, Brood, Historische wegenatlas NL Nederland in beweging, WBooks 2024.*
- *A.A.A. de la Bruhèze, H.W. Lintsen, Arie Rip, J.W. Schot, Techniek in Nederland in de twintigste eeuw. Deel 6. Stad, bouw, industriële productie, Walburg Pers 2003.*
- *Ruud Filarski en Gijs Mom, Van transport naar mobiliteit, deel 2: De mobiliteitsexplosie (1895-2005), Walburg Pers 2008.*

Waterwegen rond Zoetermeer en Zegwaard

Paul Schoenmakers

Waterwegen waren vroeger voor het transport van goederen, dieren en mensen cruciaal. Paard en wagen waren weliswaar een belangrijk transportmiddel maar de wegen waren onverhard en slecht begaanbaar. Bovendien was het laadvermogen van een kar met paard beperkt tot enkele honderden kilo's terwijl een klein schip van 10 tot 15 meter al gauw 10 tot 15 ton kon vervoeren. Zeker voor bulkgoederen zoals turf, hout, grind en zand waren schepen een goedkoop transportmiddel. Deze schepen werden bemand door beroepsschippers. Daarnaast was er veel transport over water met kleinere vaartuigen zoals roeiboten en pramen die eigendom waren van boeren en tuinders.

De Zoetermeerse en Zegwaardse waterwegen werden gevormd door de zogenoemde weteringen en ringvaarten, gegraven watergangen die noodzakelijk waren voor de ontwatering van landbouwgrond en polders. De belangrijkste waren de Leidsewallenwetering, de Delftsewallenwetering en de Voorwegwetering. Deze weteringen sloten aan op het stelsel van rivieren, kanalen en trekvaarten, waterwegen zoals de Vliet en de Oude Rijn, bestemd voor trekschuiten en zeilende vrachtschepen. Binnen de polders voeren kleinere schepen. Niet alleen het poldergebied rond Zoetermeer en Zegwaard maar vrijwel geheel Nederland was op die manier bereikbaar. Na 1835 verdween de trekschuit langzamerhand door concurrentie van de diligence en spoorwegen maar het transport over water bleef onverminderd belangrijk.

Legenda

1. Ringvaart Zoetermeerse Meerpolder
2. Noord-Aasche Vliet
3. Leidse Wallenwetering
4. Voorwegwetering
5. Vlamingsstraatwetering
6. Buurtvaart
7. Schinkelvaart
8. Benthuizenvaart
9. Zegwaardsewetering
10. Oostkade
11. Delftse Wallenwetering

┃ Grenzen Waterschappen

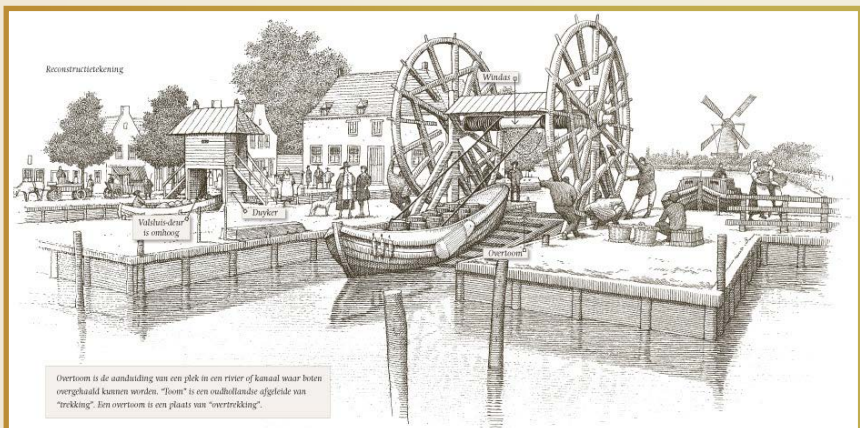
Waterwegen rond Zoetermeer en Zegwaard

Rond 1800 waren er vanuit Zoetermeer en Zegwaart geregelde diensten vanuit de dorpen naar de 'grote' steden zoals Leiden, Den Haag, Delft en Rotterdam. Deze vaardiensten werden onderhouden door zogenoemde beurtschippers, schippers met een vergunning voor het onderhouden van een geregelde dienst tussen een aantal plaatsen. Zij vervoerden passagiers, vee en stukgoed. Er werd gezeild en zo nodig met mankracht getrokken. Daarnaast waren er ook schippers die niet een bepaalde stad of streek als bestemming hadden, maar de zogenaamde wilde vaart beoefenden. Deze vervoerden grotere vrachten, zoals mest, stro, zand, grind, bouwmaterialen, graan en meel. Zij voeren via de Leidsewallenwetering door het Elleboogse Verlaat, een kleine sluis, naar de Noord-Aa en vandaar richting Oude Rijn of de Vliet. Een andere route was die via de Voorwegwetering naar de Vliet. Andersom konden ze via de Leidsewallenwetering en de vaart om het dorp, de Buurvaart en Schinkelvaart, naar de Voorweg en zelfs tot het einde van de Zegwaartseweg varen. Er waren verschillende losplaatsen, onder andere aan de Leidsewallenwetering en Den Hoorn. Korenmolen De Hoop was tot 1942 nog per schip bereikbaar en veel handelaren en ambachtslieden hadden hun bedrijf aan het vaarwater.

Elleboogse en Benthuizer verlaat, reconstructie Ron Tousain

Toezicht op de toestand van de waterwegen was vanaf de 13e eeuw in handen van de waterschappen Rijnland, Delfland en Schieland. De grens tussen die waterschappen werd gevormd door de Landscheidingsdijk, een bij de ontginning uitgespaarde zeer brede veenstrook die hoger lag. Deze kruiste de Delftsewallenwatering ter hoogte van de watertoren in Rokkeveen en was een belemmering voor de scheepvaart van Leiden naar Delft. Tot de 18e eeuw was daar een overtoom, een houten helling, waar schepen over de dam werden getrokken. Deze dam werd Reguliersdam genoemd, omdat deze tot 1423 in bezit was van de Reguliere monnikenorde uit Leiderdorp.

Voorbeeld van een overtoom met valtouw (links) en rad

De vaarten rondom de polders waren smal en ondiep en vereisten speciale schepen. Deze mochten nooit breder zijn dan de smalste sluis en waren laag vanwege de vele bruggen. De afmetingen bedroegen niet meer dan 2,95 x 16,5 meter, zodat het Elleboogse verlaat gepasseerd kon worden. De schepen waren platbodems, vaak zogenoemde Westlanders, een scheepstype dat in het Westland was ontwikkeld. Dat is een lang smal zeilschip met een ronde flauw omhoog wijzende steven. De mast is niet langer dan het schip en kan daardoor makkelijk neergehaald worden. Omdat het schip zelf laag is, kunnen vaste bruggen gepasseerd

worden. Aanvankelijk waren de schepen van hout, maar later van ijzer. De schuiten hadden weliswaar een mast met zeilen, maar er moest ook veel geboomd worden of ze werden door één of twee man aan een lijn voortgetrokken.

Beurtschip van het Westlandse type, aan de Vlamingstraat, circa 1915

Na 1920 werden motorschepen gebruikelijk. Daarvoor was een speciale vergunning nodig, omdat het polderbestuur bang was dat de wallenkant zou beschadigen. In 1933 werd voor motorschepen een belasting ten behoeve van het onderhoud van de wallenkant ingesteld. Door de opkomst van de vrachtauto nam na 1930 het aantal schippers sterk af. Kort na 1957 werd het Elleboogse Verlaat gesloopt, zodat Zoetermeer geen verbinding meer had met open water. Daarmee was het ook voor de schippers verleden tijd geworden.

Bronnen:

- *Scheepvaart van Zoeterwoude. H. Dessens. In: Suetan 1983*
- *Het voormalige vervoer in Zoetermeer Zegwaart. J. van der Spek.*
- *In: Gebundeld Verleden. Zoetermeer, HGOS 1989*
- *Atlas van de trekvaarten in Zuid Holland. M.Wellenberg en A. van der Zee. Uitgeverij Toth / Erfgoedhuis Zuid-Holland 2021*
- *Vijf meter onder N.A.P. T. Vermeulen. Zoetermeer, Gemeente Zoetermeer en HGOS 2000*
- *Over de Reguliersdam. P. van Domburg. HGOS 1997*

Zoetermeerse wegen door de eeuwen heen

Arjen van der Burg

In het voormalige moeraslandschap van het Zuid-Hollandse veengebied waren er aanvankelijk geen natuurlijke zandwegen, waar mensen met goederen zich droog over konden verplaatsen. Wegen waren kunstwerken, paden over dijken. In Zoetermeer was alleen de Molenweg een landweg, maar pas nadat de Binnenwegse Polder was uitgeveend. Omdat wegen kunstwerken waren, waren ze kostbaar in aanleg en onderhoud.

Legenda

1. Middelweg
2. Zwaardslootseweg
3. Broekweg
4. Voorweg
5. Vlammingstraat
6. Dorpsstraat
7. Schinkelweg
8. Slootweg
9. Zegwaartseweg
10. Bleiswijkseweg
11. Rokkeveenseweg
12. Stationsweg

█ Gemeentegrenzen

De dijken waren 'ontginningslinten' van waaruit het moeras werd bedwongen. Ze vormen nog altijd het oude geraamte van Zoetermeer. Vanaf 1851 werden de gemeenten verantwoordelijk voor de kwaliteit van de 'openbare ruimte', dus ook voor de wegen. De oude linten werden geleidelijk beter bestraat. Dat was ook nodig, omdat er steeds meer verkeer kwam.

Wegen bestonden eerst gewoon uit de ruimte tussen twee begrenzingen, tussen bebouwing of tussen sloten. Toegankelijk voor alle soorten verkeer: voetgangers, karren, koetsen, fietsers, en na 1900 een enkele auto. Met de groei van Zegwaard en Zoetermeer vanaf de jaren 1920 kwamen er

straten bij en nam het verkeer toe. Provinciale routes liepen door beide dorpen. De Dorpsstraat was de hoofdweg, waar alles samenkwam: verkeer tussen Leiden en Delft, verkeer tussen Den Haag en Gouda en het interne verkeer.

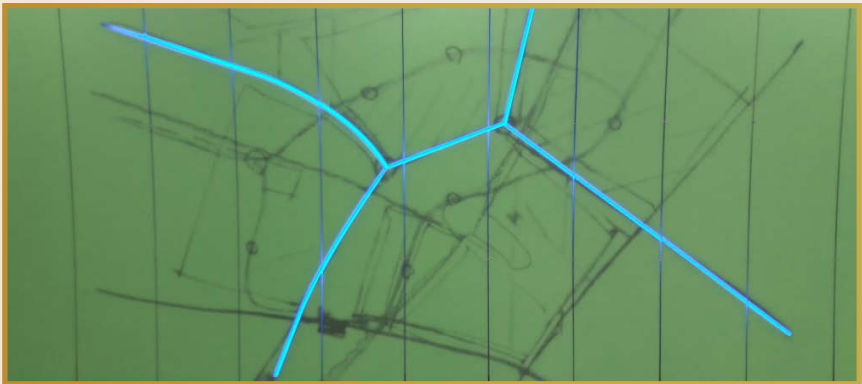
Met de groei van het autoverkeer, vooral in het westen van het land, werd duidelijk dat de oude 'Rijksstraatwegen' te weinig capaciteit hadden, niet goed bestraat waren en onveilig waren. In de jaren 1930 besloot het Rijk dat er een echt net van 'autosnelwegen' zou moeten komen. De eerste was 'onze' Rijksweg 12. De aanleg van deze weg, in 1937 werd het eerste stuk geopend, bracht veel meer verkeer naar Zoetermeer en belastte vooral de route Stationsstraat-Pilatusdam-Dorpsstraat sterk. In het Uitbreidingsplan, waaraan vanaf 1935 werd gewerkt, kwam men moeizaam tot een oplossing: twee nieuwe straten die het oost-west verkeer, via de Karel Doormanlaan, en het noord-zuid verkeer, via de Dr. J.W. Paltelaan, van het hart van het dorp afleidden.

De groei van de bevolking, van de economie en van de welvaart brachten vanaf 1960 ongedachte groei van het autobezit en het autogebruik mee. De (personen-)auto werd de kern van een ware 'autocultuur'. Rond die tijd begon Zoetermeer te wennen aan de gedachte dat het groter zou moeten worden en bevolkingsoverloop uit Den Haag zou moeten gaan opvangen. Vanaf eind 1962 werd een plan voor een nieuwe stad van 100.000 inwoners ontwikkeld. Verkeer was het centrale vraagstuk: vooral de vraag hoe al die mensen die in Den Haag zouden blijven werken zich zouden moeten verplaatsen. Een railverbinding was onmisbaar, en die kwam er ook vrij snel. Maar extra wegverbindingen waren ook broodnodig.

De Rijksweg 12 met 2 x 2 rijstroken kon weinig extra verkeer aan en in de Haagse agglomeratie, bestaande uit Voorburg, Leidschendam en Den Haag, waren ook weinig toegangswegen. Het Rijk plande een reusachtig netwerk voor het hele land, voor een 'Stad Nederland'. Dat stond te lezen in de Tweede Nota over de Ruimtelijke Ordening van 1966. Zoetermeer stond daar in als 'overloopkern'. Om die kern zouden maar liefst vijf rijkswegen gaan lopen. In het Structuurplan dat de gemeente in 1965 openbaar maakte en dat in 1968 werd vastgesteld, stond dan ook een uitbundige reeks nieuwe wegen. De belangrijkste waren een provinciale weg (SW 20) naar Leidschendam en de Rijksweg 14 tussen

Scheveningen en Rotterdam via Roeleveen. De wegen in Zoetermeer werden vooral gericht op die twee wegen aan de westkant. Naar Leiden en naar Delft zou een nieuwe weg komen. Het werd uiteindelijk een enorme teleurstelling. Zoetermeer kreeg als troostprijs de versnelling van de aanleg van de Zoetermeerlijn en een baileybrug over de A12. Files op de A12 en sluipverkeer op de Voorweg bleven de bevolking jaren plagen.

Intussen was voor binnen de stad een mooi netwerk bedacht van hoofdwegen die uitliepen op wijkwegen zonder doorgaand verkeer. Zoetermeer moest immers een gezinsstad worden en daarom waren veilig buitenspelen en veilig naar school gaan erg belangrijk. De woonwijken werden 'verkeersluw'. De vijf hoofdwegen sloten op elkaar aan in de vorm van een H: dit wordt nu de 'H-structuur' genoemd.

Om te voorkomen dat fietsers en voetgangers zouden moeten omrijden, kwamen overal bruggen en tunnels in een verfijnd fietsnetwerk. Conflictstof leverde het mengen van fietsers met voetgangers in winkelstraten van het Stadshart en de Dorpsstraat op: de fietsers verloren uiteindelijk.

Met het autoverkeer kwamen er naast de wegen ook andere bouwvormen in de stad. Voor het hele 'verkeer' was erg veel ruimte nodig. Parkeren werd een probleem: in de hoogbouwwijken werden parkeergarages bedacht, maar verder werd er vooral op straat geparkeerd. Voor het winkelend publiek kwamen in het Stadshart ook parkeergarages. Auto's vragen om brandstof en daarom kwamen er na de eenvoudige benzinepompen uit

de jaren 1920 grote 'verzorgingseilanden' voor alle gemakken. En er waren garages nodig voor de verkoop en het onderhoud van auto's. Er bestonden altijd al autobedrijven in Zoetermeer en die konden zich op de nieuwe markt werpen. En dan hebben we het nog niet over de wildgroei aan verkeersborden, stoplichten en verlichtingsarmaturen.

Bronnen:

- *Werkgroep Ontwikkeling Zoetermeer, Structuurplan Zoetermeer, 1968.*
- *Arjen van der Burg, 'Keulen en Aken zijn niet op een dag gebouwd, De lange voorgeschiedenis van Rijksweg 14', in Jaarboek Die Haghe 2018, blz. 220-239.*
- *Stadsarchief Zoetermeer, archief 050: inv. 429 Voorbereiding aanleg Rijksweg 14, inv. 1073 Notulen verkeersgroep Zoetermeer (1965-1970).*

Openbaar vervoer in Zoetermeer, voor en tijdens de new town

Hans Gosselink

De ligging van Zoetermeer tussen de steden Den Haag, Leiden, Gouda, Delft en Rotterdam was gunstig voor haar economische ontwikkeling, maar stelde daardoor wel eisen ook het openbaar vervoer (OV). In Zoetermeer zijn in de loop der tijd verschillende soorten OV ontwikkeld. Naast de algemeen bekende NS-spoorlijn en busdiensten, kreeg de new town Zoetermeer in de jaren '70 een eigen spoorlijn, de Zoetermeerlijn.

Spoorlijn Den Haag-Gouda

C.L.J. Bos (gemeentesecretaris, later burgermeester) zette zich eind 19e eeuw in voor een aansluiting van het tweelingdorp Zoetermeer-Zegwaart op het spoor. De Nederlandsche Rhijnspoorwegmaatschappij kreeg op 27 mei 1867 een concessie voor een spoorlijn van Den Haag langs Zoetermeer-Zegwaart naar Gouda. Op 1 mei 1870 werd de spoorlijn geopend met daaraan het station Zoetermeer-Zegwaart (ontworpen door A.W. van Erkel). In 1880 werd de lijn overgenomen door de Staatsspoorwegen.

Eén van de eerste treinen bij heropende station Zoetermeer, vanaf 3-6-1973 Zoetermeer Oost. Foto C.A.L. Wieringen, 1965.

De aansluiting op de spoorlijn leverde veel bedrijvigheid op, zoals het vervoer van allerlei producten, onder andere boter en margarine, en voor de firma Nutricia de aanvoer van steenkool voor machines en het vervoer van werknemers. In 1900 werd het dubbelspoor bij het station uitgebreid met een rangeerlijn voor het drukke goederenvervoer, welke tot 1990 is blijven liggen. Op 4 mei 1905 werd het station door brand verwoest, maar al op 30 april 1907 werd een nieuw stationsgebouw in gebruik genomen. Als gevolg van de slechte economische situatie in de jaren '20 en '30 van de 20e eeuw werd naast vele andere regionale stations ook het station Zoetermeer-Zegwaard op 15 mei 1938 gesloten. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was het station weer open. Daarna duurde het tot 20 mei 1951 totdat het station weer geopend werd, zij het slechts voor één jaar. Op 29 mei 1965 werd het station (een houten noodgebouw) definitief geopend. In 1966 werd een nieuw stationsgebouw opgericht en later herdoopt tot Zoetermeer Oost.

Busdiensten

De eerste busdienst van ondernemer Piet van der Burg was mogelijk die tussen het station Zoetermeer-Zegwaard en de Broekweg. Op 27 januari 1924 startte ondernemer Van Bergen Henegouw de buslijn Zegwaard-Zoetermeer-Leidschendam-Voorburg-Den Haag Kalvermarkt. De busonderneming Citosa ontstond, toen J. Kok in samenwerking met chauffeur De Vries in 1928 de buslijn Zoetermeer-Den Haag overnam. Omdat het treinstation Zoetermeer-Zegwaard lange periodes niet geopend was (zie hierboven), moesten er om de reizigers toch te vervoeren vele (regionale) busdiensten opgestart worden. Citosa voorzag daarin en was daardoor essentieel voor Zoetermeer. Dit werd nog eens extra benadrukt, toen Zoetermeer geïsoleerd raakte door beperking van avonddiensten in 1960. Op 1 januari 1969 werd Citosa opgenomen in de streekvervoer onderneming West-Nederland.

Een Citosa bus voor traject Zoetermeer/Zegwaard-Rotterdam.

Foto M.A.J. Hanse, 1925-1935.

Zoetermeerlijn

Voor de groeikern die in de buurt van Zoetermeer gepland was, werd al in de jaren '50 voorzien dat er een OV verbinding van hoge kwaliteit nodig was tussen Zoetermeer en Den Haag, omdat veel mensen die werkten in Den Haag en omgeving zouden gaan wonen in Zoetermeer. Er waren verschillende schattingen van de te verwachten aantallen van de dagelijks pendelende personen: tussen de 14.000 en 16.000. Het uiteindelijke antwoord hierop was een nieuwe NS (Nederlandse Spoorwegen) spoorverbinding tussen beide steden aansluitend op de Hofpleinlijn die loopt van Den Haag naar Rotterdam Hofplein.

Sprintertreinstel 2024 bij station Voorweg in 2005. Foto Randy Pijper.

Na een lange voorbereiding startte de bouw van de Zoetermeerlijn officieel in 1972. De NS exploiteerden deze spoorlijn van 1977 tot 2006. Deze Zoetermeerlijn was, in zijn begintijd, uniek: zowel wat betreft het rollend materieel, de 'Sprinter', het traject, de spoorbanen, als zijn nieuw ontworpen, unieke stations, volledig geïntegreerd met de groeistad. De lijn voorzag in het OV tussen Den Haag en Zoetermeer met een 'Omgeklapte-Lus' traject in Zoetermeer. Het busstation bij het station Centrum West fungeert nog steeds als een OV knooppunt.

RandstadRail op weg naar station Dorp. Foto A. Kerstens, 1-2-2008

Al in de periode 1988-1990 bleken de NS bereid te zijn om de Zoetermeerlijn over te dragen. In 1995 bleek de Stichting RandstadRail bereid deze lijn te exploiteren met metro-achtige treinstellen, waarbij een koppeling met het Rotterdamse metronet en de Haagse tramlijnen werd voorzien. Op 3 juni 2006 stopten de NS met de Zoetermeerlijn en nam de HTM de lijn over. De nieuwe wijk Oosterheem kreeg haar aftakking van de lijn, de zogenaamde Oosterheemlijn. Na aanloopproblemen werd in de herfst van 2007 de RandstadRail-dienstregeling volledig opgestart. In 2019 werd het station Lansingerland-Zoetermeer geopend, waar de passagiers ook kunnen overstappen op de NS lijn Gouda-Den Haag.

Bronnen:

- *Gertjan Moers, De beginjaren van de spoorlijn in Zoetermeer (1870-1910), in: 't Seghen Waert, 36-1 (2017), 19-34.*
- *Ria Moers - de Vree, Van Zoetermeer-Zegwaard tot Zoetermeer-Oost, in: 't Seghen Waert, 22-3 (september 2003), 5-11.*
- *Jan van der Velde, 1870: Zoetermeer verbonden met het spoor, in: 't Seghen Waert, 32-1 (februari 2013), 2-10.*
- *J.W. Dreise, Van blauw tot geel, in: 't Seghen Waert, 10-1 (februari 1991), 20-28.*
- *Hans Gosselink, De Zoetermeerlijn: Een unieke spoorlijn voor Zoetermeer, in: 't Seghen Waert, 41-3 (2022), 8-15.*
- *Hans Gosselink, De Sprinter kwam naar Zoetermeer, HGOS on-line publicatie 2024, in voorbereiding.*

Reizen terug in de tijd: de slag bij Zoetermeer in 1574

Ton Vermeulen

Daar komen de Geuzen!

Aan het begin van de Tachtigjarige Oorlog, 1568-1648, probeerde de Spaanse koning Filips II zijn Nederlandse onderdanen met een troepenmacht tot gehoorzaamheid te dwingen. Hij vond echter een bijeengeraapt legertje onder de scheldnaam Geuzen (les geux = de bedelaars) tegenover zich.

Toen Spaanse troepen Leiden in 1574 omsingelden, waren de Geuzen niet bij machte om Leiden over land te ontzetten. Na lang overleg besloten de Staten van Holland een on-Hollandse oplossing toe te passen. Ze lieten de dijken langs Maas en Hollandse IJssel doorsteken, de sluizen openen en het land tot de Oude Rijn bij Leiden onder water zetten. Vanaf 3 augustus stroomde het brakke rivierwater vanuit Maas en IJssel over het land.

Detail van de Voorweg uit het tapijt van Lanckaert, vervaardigd tussen 1587 en 1589. Dit wandtapijt hangt in de Lakenhal in Leiden en toont de gebeurtenissen van de twee maanden in aanloop naar Leidens Ontzet in 1574.

Op 10 september vertrok de Geuzenvloot met allerlei platboomde vaartuigen onder leiding van admiraal Louis van Boisot vanaf Rotterdam over de Rotte naar het noorden en later ook vanuit Delft. Vervolgens staken ze de ondergelopen landen over richting de hooggelegen Voorweg. Daar hadden de Spanjaarden een schans met kanonnen ingericht (nu ongeveer tussen Haagse Bos en kinderboerderij Het Buitenbeest).

Op 17 september volgde de slag bij Zoetermeer. De Geuzenvloot probeerde een brug te veroveren die een doorvaart naar het Zoetermeerse Meer (nu Meerpolder) zou garanderen. Het was de kortste weg naar Leiden. Kanonnen bulderden over en weer, musketten schoten hun kogels af. Door het hevige trillen van het geschut raakten de schepen lek. De Geuzensoldaten sprongen uit hun schepen en probeerden al wadend en vechtend de Voorweg te bereiken, maar er vielen veel slachtoffers en de aanval op de Voorweg mislukte.

Met hulp van mensen uit Zoetermeer en omgeving, waaronder scheepstimmerman Wolfert Adriaensz, maakte de vloot een omtrekkende beweging via Bleiswijk/Kruisweg door de Binnenwegse Polder (nu Oosterheem). Vervolgens maakten ze een gat in de Zegwaartseweg. Over de weg trokken groepen soldaten richting Zoetermeer en Benthuizen, waarbij tientallen huizen in brand werden gestoken. Ook de Oude Kerk werd geplunderd. De vloot voer door het gegraven gat in de Zegwaartseweg en vervolgens zonder veel tegenstand door de Palensteinse Polder via de Leidsewallen en de Noord Aa richting Leiden. Op 3 oktober 1574 ontzetten de Geuzen de stad en konden haring en wittebrood en ander voedsel aan de uitgehongerde bevolking worden uitgereikt.

Het platteland lag echter onder water. Sluizen, dammen en watermolens waren vernield. De oogst en het vee waren voor een groot deel in de soldatenkookpotten beland. De Spaanse- en Geuzenlegers hadden ook uitkijkposten, zoals kerken, vernield. Het duurde vele jaren, voordat de schade in Zoetermeer en Zegwaart was hersteld.

Historisch bord

Omdat het dit jaar 450 jaar geleden is dat de slag bij Zoetermeer heeft plaatsgevonden, is hiervoor een extra historisch bord gemaakt. Dit bord

zal direct na het Open Monumentendagweekend op 20 september 2024 worden onthuld. Het historisch bord staat bij de plek, waar de slag ongeveer heeft plaatsgevonden, bij stadsboerderij Het Buitenbeest, Voorweg 93.

Tijdreis naar 1574

De slag bij Zoetermeer betekende het begin van het Leids Ontzet en keerpunt in de Nederlandse geschiedenis. Hoewel niet altijd zichtbaar in het moderne stadsbeeld, gaat het verleden in Zoetermeer dus soms ver terug.

Je kunt nu ter plekke op de Voorweg rondkijken in 1574: een soort tijdmachine of Google Street View. Zie de Spaanse stellingen, het onderwater gelopen land en de geuzenvloot. Ga online naar www.history5d.nl en zoek Zoetermeer op. Of download de telefoon-app History5D en scan de QR-code.

De tijdreis is gerealiseerd door Stichting Verborgene Stad met ondersteuning van Historisch Genootschap Oud Soetermeer en is mede mogelijk gemaakt door de Gemeente Zoetermeer en de Provincie Zuid-Holland.

Je kunt nog meer plekken en hun verhalen in 1574 bezoeken via www.sporen3oktober.nl

Open Monumenten klassendag 2024

De Open Monumenten Klassendag is in het leven geroepen om kinderen vertrouwd te maken met de term 'monument' en de betekenis daarvan. Kinderen leren beseffen dat een monument een gebouw kan zijn, dat er verschillende soorten monumenten zijn en dat achter elk monument een verhaal zit. Door schoolkinderen in aanraking te laten komen met monumenten, wordt een basis gelegd voor een latere waardering voor monumenten en daarmee voor erfgoed en geschiedenis in het algemeen.

In Zoetermeer wordt er vanuit het Comité Open Monumentendag Zoetermeer een klassendag georganiseerd voor alle leerlingen van groep 7 en 8 van alle basisscholen van Zoetermeer. In de introductieles op de basisschool krijgt het woord 'monument' een invulling en bereiden we de leerlingen voor op het bezoek aan het monument. Voor Zoetermeer gaat het dan om een bezoek van groepen 7 aan de stadsmaquette en een bezoek van de groepen 8 aan een monumentaal pand.

Meer informatie over de Open Monumenten Klassendag vind je op www.openmonumentenklassendag.nl

Overzicht van de opengestelde panden

1. Tuinvereniging Hoeve Meerzicht Voorweg 117

Jaar van aanleg: 1983

Tuinvereniging Hoeve Meerzicht is opgericht in 1983. De tuinpercelen van de vereniging liggen tussen Hofstede Meerzicht, een rijksmonument uit 1677, en de Voorweg. De Hofstede, oorspronkelijk een landhuis en zomerverblijf, kreeg vanaf 1740 de volledige functie van boerderij. In de jaren '50 van de 20e eeuw werd een kassencomplex gebouwd op het terrein, waar zich nu de tuinen van de tuinvereniging bevinden. In 1978 werd besloten om Hofstede Meerzicht en omgeving weer in ere te herstellen en het kassencomplex te slopen. Aan beide zijden van de oprijlaan werden de moestuinen van de tuinvereniging Hoeve Meerzicht ingericht. De percelen van de tuinvereniging benadrukken het landelijke karakter van het gebied.

Het doel van de vereniging is het amateurtuinieren in de breedste zin van het woord uit te oefenen en een rijke flora en fauna te bevorderen. Het idee was ook om mensen in de wijk Meerzicht in Zoetermeer een plek te geven om te kunnen tuinieren. De vereniging telt op dit moment 77 leden en heeft 60 volkstuinten ter beschikking die 50 m² of 100 m² beslaan. Het met elkaar werken in de moestuin werkt verbindend. De tuinvereniging is een laagdrempelige gemeenschap, met leden van uiteenlopende herkomst, leeftijd en gender. De een kweekt vooral groenten, de ander legt zich toe op een siertuin. Je eigen groenten kweken, vergeten groenten kweken, je hoofd leeg maken, er zijn tal van redenen om voor een volkstuin te kiezen. Kennis over de verschillende soorten gewassen wordt met elkaar uitgewisseld.

2. Gymworld **Amerikaweg 135**

Bouwjaar: 2020

Architect: Venhoeven CS

Dit nieuwe sportgebouw van Zoetermeer is door Venhoeven CS ontworpen als een wolk van ruimtes die boven het landschap zweven. Elk volume heeft een andere gevelafwerking die verwijst naar wat binnen gebeurt. Zo is het lijnenspel op de ruimte met free running een vertaling van de bewegingen die binnen gemaakt worden en verwijst het gevelbeeld van de trampolinehal naar de overspanning van de trampolines. Deze gevelbehandeling geeft de functionele sportruimtes een spannende en eigentijdse uitstraling. De volumes verschillen in grootte en hoogte van elkaar, waardoor het gebouw er aan alle kanten anders uitziet. De ingang is het visitekaartje van het gebouw. Trappen en liften steken uit de wolk en nodigen de bezoeker uit om binnen te komen.

Gymworld is een trainings- en wedstrijdlocatie voor 4.000 Zoetermeerse gymnasten. De grootste verenigingen die het complex gebruiken zijn Gymnastiekvereniging Pro Patria en CGV Zoetermeer. Ook is er ruimte voor freerunning, dansen, fysiotherapie en horeca.

2a. Gymnastiekvereniging Pro Patria en Freerun Academie Parkour Disciplines Amerikaweg 135 (Gymworld)

Binnen de sport en sportverenigingen zijn er vele netwerken en verbindingen. Niet alleen verbinding met de sportlocatie, maar ook met andere mensen; formeel of informeel. Denk bijvoorbeeld aan trainer, sporter, ouders, sportbond, andere verenigingen, etc. Als centraal sportgebouw verbindt Gymworld vele Zoetermeerse sporters van verschillende verenigingen, waaronder Gymnastiekvereniging Pro Patria en de Freerun Academie Parkour disciplines.

Pro Patria is opgericht op 11 maart 1911 en is daarmee de oudste gymnastiekvereniging van Zoetermeer. Menige Zoetermeerder heeft bij Pro Patria een of andere sport beoefend. Van gymnastiek voor ouder en kind via kleutergym, naar (top)turnen, trampolinespringen, danslessen of lessen voor volwassenen, zoals Aerobics, gym- of sportfit en Pilatus.

Parkour Disciplines richt zich op freerunning. Bij freerunning ben je onderweg van A naar B, maar doe je dat op een zo creatief mogelijke manier. Deze dynamische sport draait om het verkennen van je omgeving op een andere manier door middel van rennen, springen en klimmen en is geschikt voor jong en oud.

Op zaterdag 14 september organiseren beide verenigingen voor Zoetermeerders, jong en oud, tussen 12.00 en 16.00 uur verschillende demonstraties en open lessen. Alle open lessen duren een half uur. Kijk op de site van gymnastiekvereniging Pro Patria, www.propatria.nl, voor het exacte rooster van zaterdag 14 september.

Let op: neem binnensportschoenen mee, in de zalen mogen geen buitenschoenen worden gedragen!

Zie ook: www.propatria.nl en www.parkourdisciplines.com

3. Kinderboerderij Het Buitenbeest Voorweg 93

Bouwjaar: 1811

Aan de rand van Meerzicht, tussen Belvédèrebos en de Voorweg, ligt kinderboerderij Het Buitenbeest. Dit is de oudste kinderboerderij van Zoetermeer. De boerderij is in 1811 gebouwd voor de familie Van den Bosch en tot in de zeventiger jaren in gebruik geweest als boerderij. Het is een langhuisboerderij. Dat wil zeggen dat het woonhuis en de stal zich onder één doorlopende kap bevinden. Een bijzonder detail is het uitgebouwde hoekpaviljoen aan de linkerkant uit 1842. Het is gedecoreerd met gesneden houtwerk onder een geschulpte dakrand.

De boerderij is in 1967 aangemerkt als rijksmonument. In 1977 zijn er in opdracht van de gemeente restauratiewerkzaamheden uitgevoerd en in 1978 is de boerderij een kinderboerderij geworden. Kinderen kunnen hier kennis maken met allerlei dieren, waaronder Oudhollands vee en zeldzame pluimveerassen. In 2016 is de hooischuur gerestaureerd. De boerderij met voortuin, de twee schuren en de kippen geven een goed beeld van een boerenerf. Om die reden is de boerderij in 2017 genomineerd voor de Jan van der Spekprijs, bedoeld voor een persoon of instelling die zich inzet voor het Zoetermeerse erfgoed.

Achter de boerderij, aan het Belvédèrebos 273, zijn een kinderdagverblijf en een buitenschoolse opvang gevestigd. Het is een nieuw robuust gebouw met laag reikende flauw hellende daken die aan de tuinzijde overgaan in een plantenkas. De daken zijn gedeeltelijk begroeid. Het totale complex omvat ook een natuurspeelsterrein en een wijktuin. De kinderen van zowel het kinderdagverblijf als de buitenschoolse opvang kunnen taken uitvoeren in de kassen en op de boerderij en leren op die manier over de dieren en de natuur.

4. Stadsmaquette Boerhaavelaan 33 (IBM-gebouw)

Bouwjaar: 1970-2000

Ontwerper: Afdeling Stedenbouw gemeente Zoetermeer

Om de groei van de nieuwe stad Zoetermeer nauwlettend te kunnen volgen is door de afdeling Stedenbouw van de gemeente dertig jaar lang gewerkt aan een maquette van alle delen van de stad. In een eigen werkplaats waren verschillende maquettebouwers jaar na jaar bezig Zoetermeer vorm te geven in hout en perspex. De tekeningen van alle bouwaanvragen werden handmatig omgezet van schaal 1:200 naar 1:1000. Er werd een uniform kleurgebruik gehanteerd: grijs voor wegen, roze voor hoofdpaden, geel voor openbaar vervoer, blauw voor water en groen voor de rest. De bebouwing werd in lagen opgebouwd uit perspex, waarbij alleen de hoofdvorm werd aangehouden.

De stadsmaquette was lange tijd te zien onder een glasplaat in de vloer van het stadhuis. Na 2000 werd besloten over te stappen naar het maken van luchtfoto's om de groei van de stad vast te leggen. De maquette werd verstopt onder de vloer en kwam in 2017 bij de verbouwing tevoorschijn. Ambtenaren Ralph Goutier en Henk Blaauwgeers en Schatbewakers Willem Hermans en Alcuin Olthof hebben de maquette toen voor sloop behoeft. Sinds 2019 wordt hij gerestaureerd door vrijwilligers en is hij te zien tijdens Open Monumentendag in het voormalige IBM-gebouw.

In het IBM-gebouw is ook de tentoonstelling 'Ontwikkeling door experiment' te zien.

5. Apostolisch Genootschap Stadhoudersring 782

Bouwjaar: 1972

Achter de geknikte hoge galerijflat langs de Stadhoudersring staat het kerkgebouw van het Apostolisch Genootschap. Het Apostolisch Genootschap is opgericht in 1951 en is, wat geloofsopvatting betreft, te plaatsen onder de vrijzinnige geloofsstromingen. Op landelijk niveau werkt het genootschap o.a. samen met de Doopsgezinden, de Vrijzinnige Protestanten en de Remonstranten. Het Apostolisch Genootschap in Zoetermeer bestaat sinds 1910 en heeft sinds 1972 een plaats van samenkomst aan de Stadhoudersring.

In de periode 1966-1975 veranderde de visie op het kerkgebouw in Nederland. In de ontwerpen van nieuwe kerkgebouwen werd gefocust op toegankelijkheid, een situering midden in de samenleving, flexibiliteit in gebruik en indeling en een ingetogen vormgeving. Het kerkgebouw van het Apostolisch Genootschap is een voorbeeld hiervan. Het heeft een sobere en gesloten architectuur. Net als veel kerkgebouwen uit deze tijd is het gebouw aan de architectuur niet direct herkenbaar als kerk en heeft het gebouw geen kerktoren. De hoge kerkzaal heeft wel grote ramen met glas-in-lood. In 2007 is tijdens de renovatie van de kerk het oorspronkelijke interieur geheel vervangen door het huidige interieur.

6. Zoete Aarde **Broekwegzijde 195**

Jaar van aanleg: 1946

Het verhaal van buurttuin Zoete Aarde is een prachtig verhaal over betrokken gebruikers en bezoekers van een oude boomgaard. De boomgaard, zo vertelt ons de geschiedenis, werd aangeplant door de jonge Jan Berg. Hij begon hiermee in 1946. Hij deed dit als zelfstandig knecht van Piet Huisman die een modern boerenbedrijf aan de Voorweg had en ook grond bezat aan de Broekweg. Jan Berg woonde al een tijdje in de bedrijfswoning (het witte huis) bij de boomgaard toen hij in 1970 zowel eigenaar was geworden van het huis met de tuin, als van de voorheen gepachte boomgaard die tot de 'tocht' liep. Hij kwam in 1955 uit Zoeterwoude met zijn gezin bij het bedrijf wonen. Er waren toen al vijf kinderen. Aan de Broekweg 2a werden nog eens drie kinderen geboren.

Een prachtige tijd beleefde het gezin Berg hier, tot in augustus 1976 met de rigoureuze rooi werd begonnen. Er moest immers gebouwd worden. Het tot dan toe agrarische dorp Zoetermeer stond aan de vooravond van een enorme groei. Weilanden veranderden in korte tijd in woonwijken. Een deel van de boomgaard van Jan Berg bleef behouden als wijktuin Broekweg. In deze tuin staan oude fruitbomen. Het gaat om half hoogstam- fruit, appels (Goudrenetten) en peren. Met name de perenrassen zijn 'ouderwets'. Soorten handperen die nu niet meer in de supermarkt verkrijgbaar zijn.

Buurttuin Zoete Aarde wordt nu gerund als een veelzijdig stadslandbouwbedrijf door een groep van zo'n 70 vrijwilligers, veelal buurbewoners, en is het hele jaar door geopend voor huurtoenemers en de wekelijkse buurtsoep op woensdagmiddag 12.00 uur. Wanneer het weer het toe laat, zijn tuin en terras dagelijks geopend tussen 10.00 en 16.00 uur.

Zie ook: www.zoeteaarde.nl en www.facebook.com/ZoeteAarde

7. Vredekerk **Zwaardslootseweg 44**

Bouwjaar: 1980

Architect: J. Valk

Ooit wel eens langs het Woonhart of richting De Sniep gereden en daar een groot gebouw op de hoek zien staan? Dat is de Vredekerk, het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente in Zoetermeer. Een indrukwekkend gebouw met een hoge, grote kap. De kerk is in 1980 gebouwd, toen de kerk aan het Piet Heinplein te klein geworden was voor de gemeente. Bij de bouw van Vredekerk stond deze nog in het weiland. Het Woonhart, Stadshart en het gebouw van de AIVD stonden er nog niet. In de verte waren de palen van de Sprinterlijn te zien en aan de andere kant de eerste huizen van de wijk De Leyens.

Het interieur van de kerk is sober: een preekstoel, een orgel en de kerkbanken zijn de belangrijkste aankleding. De preekstoel met daarop een grote Bijbel is het middelpunt, zodat iedereen de dominee goed kan zien en het symboliseert tegelijk dat het Woord van God centraal staat. Door de jaren heen is de kerk niet veranderd of verbouwd. Belangrijkste 'verbouwing' is dat er in 2020 een camera in de kerk is opgehangen, zodat gemeenteleden (en niet-gemeenteleden) de kerkdienst thuis met beeld erbij kunnen volgen.

De kerk heeft ook een aantal kleinere zalen, waar door de week bijvoorbeeld Bijbelles aan de jeugd wordt gegeven (catechisatie) en de jongeren of de vrouwen van de kerk hun bijeenkomsten hebben.

8. Brandweerkazerne Stadshart Brusselstraat 4

Bouwjaar: 1978

Architect: F. de Man

Het complex van politiebureau en brandweerkazerne waren de eerste tekenen van de totstandkoming van het stadscentrum van Zoetermeer. Ze zijn als hoeksteen en landmark van dit toekomstig centrum vanaf de H-structuur zichtbaar. Beide gebouwen waren, centraal gelegen, een onverbreekelijk onderdeel van de gemeentelijke activiteiten. De brandweerkazerne ondersteunde niet alleen de brandweer, maar ook een tijd lang de gemeentelijke drukkerij. De autoreparatiewerkplaatsen werden naast het onderhoud van de brandweerauto's ook benut voor het onderhoud van auto's van andere gemeentelijke diensten. De gedeelde gymzaal had een publieksingang aan de zijde van de Brusselstraat, waardoor gebruik door andere partijen mogelijk was.

Het complex is ontworpen door Frans de Man, gemeentearchitect van de jonge groeistad Zoetermeer. Andere onderdelen van zijn oeuvre vormen o.a. drie kleuter- en basisscholen (1975-1976) en het stadhuis van Zoetermeer (1983-1985, inmiddels verbouwd). De plattegrond van de brandweerkazerne is carrévormig en voorzien van een binnenplaats. De oostvleugel van de kazerne betreft het publieksdeel en de service- en ontmoetingsruimtes van de medewerkers. In de noordvleugel bevinden zich de uitrukgarages op de begane grond met hierboven de slaapruides en annexen. In de westvleugel bevindt zich de (oorspronkelijk met de politie gedeelde) gymzaal op de verdieping. De doorgang naar de binnenplaats wordt aan de Brusselstraat geflankeerd door de expressief vormgegeven oefentoren.

8a. Stichting Historisch Brandweermateriaal Brusselstraat 4

De Stichting Historisch Brandweermaterieel (SHB) uit Den Haag is al ruim 40 jaar actief in het restaureren van historische brandweervoertuigen. De collectie bestaat uit 15 brandspuiten. De oudste spuit is uit 1880 en de jongste oldtimers zijn ruim 60 jaar oud. De SHB heeft geen museum, maar presenteert de voertuigen in werkende conditie op brandweer-, oldtimer-, en stoomevenementen. Al ruim 800 maal is de SHB uitgezakt naar evenementen in binnen- en buitenland.

Tijdens Open Monumentendag opent de SHB voor één dag haar poorten in de brandweerkazerne aan de Brusselstraat in Zoetermeer. De daar gestalde oldtimers zijn dan te bezichtigen: o.a. door een Wassenaarse paard getrokken handbrandspuit uit 1880, een Magirus autoladder en een autospuit die al bijna 100 jaar oud zijn, en twee wagens uit de jaren '60. Ook de Bickers handbrandspuit die in 1912 door de brandweer van Zoetermeer werd aangeschaft en normaal in de hal van de kazerne in Oosterheem staat, wordt voor deze gelegenheid naar de kazerne Stadshart gehaald.

Meer informatie over de SHB is te vinden op
www.brandweerevenementen.nl

Onderschriften foto's

Foto links: Handspuit 1912: De Bickers handbrandspuit van de Brandweer Zoetermeer uit 1912

Foto rechts: De Magirus autospuit uit 1932 met daarachter de International autoladder uit 1958

9. Kunstgarage Franx Vlamingstraat 1-3

Bouwjaar oorspronkelijk: werkplaats met woonhuis 1923 hal 1940

Bouwjaar nieuwbouw: 2021

De werkplaats met woonhuis is oorspronkelijk in de periode 1923-1928 tot stand gekomen naar een ontwerp van timmerman P.J. van Herwijnen. Van Herwijnen bouwde de panden Vlamingstraat 1-7 voor zijn familie. Zelf woonde hij op nummer 7. Nummer 1-3, een autowerkplaats met bovenwoning, bouwde hij in 1923 voor zijn zwager Dirk Franx. De werkplaats bevond zich aanvankelijk achter het woonhuis. In 1940 is de werkplaats vergroot en vernieuwd.

Bijzonder is dat Dirk Franx naast garagehouder ook uitvinder was. Er vonden regelmatig technische experimenten plaats in de garage. Franx ontwierp onder andere een bietenrooimachine en kreeg een Duits patent op de uitvinding van een apparaat voor het aanbrengen van een binnenband in de luchtband voor motorvoertuigen. In 1929 bouwde hij een door een propellermotor aangedreven ijslee. Hierdoor was het ook tijdens strenge winters mogelijk om de goederen makkelijk over het ijs te vervoeren. Een replica van deze ijslee, een kunstwerk van de Zwitser Moritz Ebinger, staat op de hoek van de Vlamingstraat en het fietspad naar het Burgemeester Aptrootpark.

Vlamingstraat 1-3 is in 2021 geheel in oorspronkelijke stijl en volume herbouwd en herbergt nu Kunstgarage Franx, voorheen Terra Arts. In de grote hal van de werkplaats worden nu tentoonstellingen georganiseerd en zijn drie werkplaatsen voor kunstenaars en een educatieruimte ondergebracht.

Zie ook: www.kunstgaragefranx.nl

10. Nicolaaskerk **Dorpsstraat 24**

Bouwjaar kerk: 1914-1915

Architect: Jan Stuyt

Deze Rooms-Katholieke kerk, ontworpen door Jan Stuyt in 1914, is sinds 2001 rijksmonument. Hij vervangt eerdere kerken uit 1817 en 1857 die te klein waren geworden. De kerk is gebouwd in een neogotische stijl met neoromaanse en byzantijnse elementen. Karakteristiek voor Jan Stuyt zijn de torenspits met uivormige bekroning en het zwart-wit geblokte fries langs de apsis aan de achterzijde van de kerk. Het interieur van de kerk is tussen 1918 en 1924 door de Haarlemse schilder Frans Loots geschilderd en het schip van de kerk is nog steeds intact.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog had de parochie Maria om bescherming gevraagd en pastoor Joannes Voorham had beloofd dat, als de kerk en het dorp onbeschadigd bleven, er in de kerk een beeltenis van Maria geplaatst zou worden. De kerk werd niet beschadigd en in 1948 werd het beeld van Maria, gemaakt door de Rotterdamse kunstenaar Gerard Héman, in een nis in het ingangsportaal geplaatst. Het kerkbestuur was echter nog niet tevreden met de werkzaamheden in dit portaal. Voorgesteld werd om ramen te maken boven de deuren bij de hoofdingang van de kerk. Het door Alex Asperslagh ontworpen glas-in-lood raam toont Maria met gespreide mantel boven Zoetermeer en daarboven vliegtuigen en oorlogssymbolen.

Achter de Nicolaaskerk ligt de Rooms-Katholieke begraafplaats, een oase van rust in het drukke centrum. Deze begraafplaats bestaat al bijna 200 jaar en in 1877 werd de eerste steen gelegd voor de Verrijzeniskapel. Achter op het kerkhof is de afgebroken Verrijzeniskapel uitgebeeld door een levensgroot silhouet in metaal uitgesneden. De oorspronkelijke rij grafmonumenten ervoor, waaronder die voor priesters, bleef grotendeels behouden.

11. Oude Kerk Dorpsstraat 59

Bouwjaar toren: 1642 Architect: D. van Brantwijck

Bouwjaar kerk: 1785 Architect: J. Giudici

Vanaf midden 13e eeuw is er al sprake van een katholieke kerk op deze plek aan het kruispunt van de Dorpsstraat met de Leidse- en Delftsewallen gewijd aan de heilige Nicolaas. Tijdens de Reformatie in 1574 werd deze kerk zwaar beschadigd. In 1783 is het kerkgebouw gesloopt en in de jaren 1785-1787 herbouwd als protestantse kerk. De vloer van het koor, waar de rijkere mensen waren begraven, werd gehandhaafd. De in 1642 grotendeels vernieuwde toren kon toen ook blijven staan.

De kerktoren is het oudste gebouw in Zoetermeer en sinds 1967 samen met het kerkgebouw een rijksmonument. De Oude Kerk heeft een Lohman-orgel en een carillon in de toren dat onlangs gerestaureerd is en elke eerste zaterdag van de maand wordt bespeeld. Om de gebruiksmogelijkheden van de Oude Kerk te verbreden is een klein gebouw toegevoegd naar ontwerp van Van Hoogevest Architecten. In 2019 is de bouw gestart van dit wijkgebouw, De Herberg, aan de achterkant tegen de kerk aan, op een deel van het kerkhof.

Het kerkhof bij de Oude Kerk was eeuwenlang het enige kerkhof van het tweelingdorp Zoetermeer-Zegwaard. Tot 1827 werden alle Zoetermeeders en bewoners van Zegwaard in of rondom de kerk begraven, ongeacht hun geloof. In 1828 beëindigde de rijksoverheid uit hygiënische overwegingen het begraven in de kerk zelf. In de 18e eeuw mocht de koster de graven op het kerkhof na veertien jaar ruimen, later werd dat tien jaar. Vandaar dat er niet veel oude graven liggen. De oudste grafsteen is die van secretaris en notaris Isaac Molenaar, overleden in 1866. In het oorlogsgrafmonument bevinden zich de stoffelijke overschotten van de Amerikaanse piloot John F. McCormick en drie verzetshelden uit de Tweede Wereldoorlog: Jacob Leendert van Rij, Jan Hoorn en Cornelis van Eerden.

Van de kerktoren is een 3D-opname gemaakt door Ardito. Deze is te bekijken via:

www.ardito.nl/omd079

11a. Muziektheatergezelschap Cantiamo Dorpsstraat 59

Cantiamo brengt sinds 1996 muziektheater in Zoetermeer en omstreken. Het is een zeer gemêleerd gezelschap: 35 enthousiaste mensen die met passie en heel veel plezier zang, toneel en dans combineren. Bij Cantiamo ligt de nadruk op het operette-repertoire en daarmee is het het enige gezelschap in de regio die deze vorm van muziektheater op de planken brengt.

De laatste jaren heeft Cantiamo zich ontwikkeld van een traditioneel operettegezelschap tot een vernieuwend muziektheatergezelschap van deze tijd, maar wel vanuit een klassieke basis. Kenmerkend daarbij is het brede en afwisselende opera- operette- en musicalrepertoire. Het is juist de combinatie van klassieke en lichtere muziek die Cantiamo maakt tot wat het nu is: een koor dat, naast de jaarlijkse operetteproducties, sfeervolle en gevarieerde concerten brengt. Hierbij wisselen solostukken, duetten, ensembles en koorwerken elkaar af. Dit maakt dat de concerten van Cantiamo iedere keer een feest zijn!

Op zaterdag 14 september verzorgt muziektheatergezelschap Cantiamo optredens in de Oude Kerk. Voor tijden: zie het programmaoverzicht

Zie ook www.cantiamo.nl

12. Morgensterkerk

Nassaulaan 1

Bouwjaar: 1964

Architect: W. Wissing

De Morgensterkerk is gebouwd om ruimte te bieden aan de Hervormde kerkgangers die wegens een grootscheepse restauratie de Oude Kerk een tijd lang niet konden gebruiken. Naast ruimtegebrek was er ook sprake van een forse groei van Zoetermeer als tot groeikern vanaf 1962. De nieuwe kerk werd in 1964 vlak bij de Oude Kerk gebouwd.

Het rechthoekige gebouw met plat dak bestaat uit een onder- en een bovenbouw en rust op 96 betonnen pijlers. De kerkzaal is verhoogd aangebracht om zo de verbinding met de Oude Kerk te benadrukken. In de korte zijden zijn grote raamvlakken aangebracht. Ook is lichttoetreding mogelijk via verspringende gemetselde coulissen in de hoekpunten, waartussen glazen bouwstenen zijn aangebracht. Het raamvlak aan de kant van het verzorgingstehuis met dezelfde naam bestaat uit betonnen rechthoekige vormen die gevuld zijn met gekleurd glas. In de naar de weg gekeerde lange gevel is een morgenster ingemetseld, eveneens gevuld met gekleurd glas.

13. Adventskerk

Julianalaan 3

Bouwjaar: 1955

Architect: A. van Eck

Deze kerk van de Vrijzinnig Christelijke Geloofsgemeenschap Zoetermeer (VCGZ), een gemeentelijk monument, is in 1955 door de Vereniging van Vrijzinnig Hervormden gebouwd. De VCGZ is een samenwerkingsverband van Vrijzinnige Protestanten, Remonstranten en Doopsgezinden. De oorsprong van de Remonstranten in Zoetermeer gaat terug tot begin 17e eeuw.

De kerk is ontworpen door de architect A. van Eck in de traditie van de Delftse School. Deze wordt gekenmerkt door een eenvoudige vormgeving en het traditioneel gebruik van baksteen, natuursteen en hoge pannendaken. De kerk heeft een toren met een betonnen lantaarn en een klein klokje. Opvallend is het ronde venster met stermotief aan de voorzijde van het kerkgebouw.

Zie ook www.vcgz.nl

13a. De Pelgrim - stadspelgrimage Julianalaan 3

Speciaal voor Open Monumentendag 2024 heeft De Pelgrim, een niet fysieke plaats voor ontmoeting, bezinning en zingeving voor alle Zoetermeerders, een pelgrimsroute langs verschillende religieuze gebouwen in en rondom de Dorpsstraat gemaakt. Een tocht van ongeveer een anderhalf uur, beginnend in de Dorpsstraat, het oude verbindingspunt tussen Utrecht, Gouda en Den Haag. Een tocht met ontmoetingen en verhalen misschien.

Door de eeuwen heen zijn pelgrims onderweg. De fysieke pelgrimstocht is een uiterlijk teken van een innerlijke reis, de reis van het hart. Ze komt voort uit de overtuiging dat het leven een proces is van voortdurende verandering en beweging. Wij zijn nooit in rust en leven altijd met onze hoop en verwachtingen naar de toekomst.

Een pelgrimstocht is geen gewone wandeling, het is een zoektocht, uniek en persoonlijk. Een pelgrimstocht zou je een 'wandeling met een vraagstelling' kunnen noemen. De motivatie is voor iedere pelgrim anders en de route die je kiest ook. Er zijn algemene thema's, die elke pelgrim onderweg tegen zal komen. Om aan zo'n tocht te beginnen, hoe kort ook, is, moed nodig. Je begeeft je immers op nieuwe terreinen en je weet niet precies wat je gaat tegenkomen.

**De stadspelgrimage heeft een eigen folder die los van dit boekje verkrijgbaar is. De flyer is verkrijgbaar bij de start (Adventskerk, Julianalaan 3) en te vinden op:
www.openmonumentendag.nl/activiteit/stadspelgrimage**

14. Het Kompas Piet Heinplein 13

Bouwjaar: 1955

Architect: D. Huurman

In 1955 werd de eerste steen gelegd van dit kerkgebouw op de hoek van het Piet Heinplein, de Karel Doormanlaan en de Heemskerckstraat dat was ontworpen door architect D. Huurman uit Zoetermeer. Het werd in 1956 in gebruik genomen door de Gereformeerde Gemeente in Zoetermeer. De kerk is opgetrokken in een sobere variant op de Delftse School en heeft een L-vormig plattegrond. Karakteristiek is het uitgebouwde voorportaal aan het Piet Heinplein en de daar achtergelegen klokkentoren. In 1969 werd de kerk uitgebreid en in de jaren 1972-1973 is aan de binnenkant een galerij toegevoegd.

Het gebouw is sinds 1980 in gebruik bij de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt die daarvoor kerkte aan de Irenelaan. De Zoetermeerse Gereformeerde Gemeente verhuisde toen naar een grotere, nieuwgebouwde kerk op de hoek Zwaardslotseweg-Europaweg, de Vredekerk. Het gebouw aan de Irenelaan is toen verkocht aan de Christelijke Gereformeerde kerk. In de negentiger jaren van de vorige eeuw werd het kerkgebouw voor de eerste keer gemoderniseerd en kreeg toen de naam Het Kompas. Deze naam sluit aan bij de omgeving van het kerkgebouw, de Zeeheldenbuurt en wijst, volgens de kerkelijke gemeente ook op de Bijbel als het kompas voor het leven.

Recentelijk is in 2017 de kerkzaal ingrijpend verbouwd en gemoderniseerd om te voldoen aan de wensen van de kerkelijke gemeente, waarbij o.a. de preekstoel heeft plaatsgemaakt voor een liturgisch centrum op een podium voor in de kerk.

15. HDV Oranje Cultureel Centrum Schoolstraat 50

Sinds 2006 is aan de Schoolstraat 50 het HDV Oranje Cultureel Centrum, een moskee van Turkse oorsprong, gevestigd. Het is een multiculturele ontmoetingsplaats, waar zowel jong als oud samen komen, bidden en leren over het geloof. Voor geïnteresseerden wordt op Open Monumentendag een rondleiding door de moskee gegeven.

Via de hoofdingang aan de Schoolstraat 50 kom je direct in de grote ontmoetingszaal. Daarachter ligt de gebedsruimte. Bij de ingang moeten de schoenen uitgetrokken en opgeborgen worden in de schoenenrek. Daarnaast is er ook nog een kleine ontmoetingszaal aan de achterkant van de moskee die als kantine functioneert. Deze wordt ook als leslokaal en voor kleinschalige bijeenkomsten gebruikt.

Het is niet toegestaan om met schoenen of blote voeten de gebedsruimte te betreden.

16. Molen De Hoop **Eerste Stationsstraat 37a**

Bouwjaar molen: 1897

Sinds de middeleeuwen staat op deze plaats al een korenmolen. De Eerste Stationsstraat heette dan ook oorspronkelijk de Molenweg. De locatie was zo gekozen dat gebouwen en hoge bomen de windvang niet beperkten. De huidige molen dateert uit 1897 en is gebouwd, nadat de vorige was afgebrand. Het is een ronde stellingmolen, waarvan de kap met de wieken kan worden gedraaid: een bovenkruier. De molen staat hoger dan de omgeving en heeft een stelling, een gaanderij, van waaraf de molenkap kan worden gedraaid, zodat de wieken goed op de wind kunnen staan.

Om de molen, een rijksmonument, in stand te houden is veel onderhoud nodig. Zo moeten de houten funderingspalen nat worden gehouden, zodat ze niet gaan rotten. Hiervoor is een speciaal drainagesysteem aangelegd. De molen was sinds 1930 eigendom van graanhandelaar H. Blonk. Deze beëindigde zijn bedrijf in 1978, waarna de molen in verval raakte. In 1986 is de molen gerestaureerd en sindsdien maalt hij weer.

De molen en de winkel worden bemand door vrijwilligers, waaronder twee molenaars. Van het meel wordt onder andere Zoetermeers Molenbrood gebakken. Van de opbrengst wordt de molen onderhouden. Het is belangrijk voor het behoud van de molen dat hij regelmatig draait. Om de nieuwe molenaars van voldoende kennis en vaardigheden te voorzien zijn er molenaarsopleidingen. Molen De Hoop heeft twee gediplomeerde molenaars en enkele molenaars in opleiding. Zij doen het maalwerk, maar ook klein onderhoud, signaleren gebreken en doen rondleidingen.

Zie ook: www.molendehoopzoetermeer.nl en www.vrijwilligemolenaars.nl

Er is een 3D-opname van de molen gemaakt door Ardito. Deze is te bekijken via: www.ardito.eu/omd079.

17 't Nieuwe Huis Dorpsstraat 132

Bouwjaar: ca. 1850

Dit gebouw is bij velen bekend als Wasserij De Witte Top. Uit archiefonderzoek blijkt dat het perceel al sinds de middeleeuwen wordt gebruikt. Eén van de bekende Zoetermeesters die hier gewoond heeft, is Isaac Molenaar (1796-1866), de latere notaris van Zoetermeer. Zijn grafsteen is de oudste grafsteen in Zoetermeer en is op haar plek op de begraafplaats van de Oude Kerk eind 2015 hersteld. Kenmerkend aan het pand is de tuitgevel met fijne muurankertjes. De wit-groene etalage met entree is in 2023 toegevoegd.

Sinds 2017 is hier het Historisch Genootschap Oud Soetermeer (HGOS) gevestigd. Verschillende werkgroepen van HGOS doen hier onderzoek naar de Zoetermeesterse geschiedenis en zetten zich in voor het behoud van ons erfgoed. Er worden tentoonstellingen georganiseerd, een verenigingstijdschrift uitgegeven en films gemaakt. Het pand is op maandagavond, woensdagmiddag en zaterdagmiddag open voor het publiek. Op die dagen worden gasten ontvangen met de meest uiteenlopende vragen over genealogie en de geschiedenis van Zoetermeer.

Voor verdere informatie zie www.oudsoetermeer.nl

Tentoonstelling 'Zoetermeer Onderweg'

Op zaterdag 14 en zondag 15 september kunt u de expositie Zoetermeer Onderweg bezoeken. Voor de tijden zie: het programmaoverzicht. De tentoonstelling vertelt de geschiedenis van het verkeer in en rond Zoetermeer: de waterwegen, de wegen over land en het openbaar vervoer. De tentoonstelling is nog te bezoeken tot eind oktober gedurende de openingstijden van HGOS.

17a. Wandeling Buurvaart Dorpsstraat 132

Waterwegen waren vroeger voor het transport van goederen, dieren en mensen cruciaal. Paard en wagen waren weliswaar een belangrijk transportmiddel, maar de wegen waren onverhard en slecht begaanbaar. Bovendien was het laadvermogen van een schip vele malen groter. Via de Zoetermeerse vaarten en weteringen was heel Zoetermeer en omgeving bereikbaar.

De stadsgids van het Gilde vertelt u tijdens de wandeling hoe belangrijk de vaarten waren voor de boeren en tuinders. Er was zelfs een heuse haven in Zoetermeer aan de Leidsewallen. Wat was de functie van de Buurvaart en welke scheepvaartdiensten waren er? U hoort het tijdens de wandeling.

Vertrekpunt is Dorpsstraat 132 (pand van HGOS) om 13.30 uur op zaterdag en zondag.

Deelname is gratis. De wandeling duurt anderhalf tot twee uur. Reserveren kan via de website van het Gilde, www.gildezoetermeer.nl/wandeltochten

17b. Muziekvereniging Kunst en Vriendschap Dorpsstraat 110-116

Op het sfeervolle plein aan de Dorpsstraat, bij de oude muziekschool, speelt de fanfare Kunst en Vriendschap. Dit is een van de oudste culturele verenigingen van Zoetermeer, opgericht in 1897 met een sectie slagwerk, bigband en fanfare.

Bij de oprichting kreeg Kunst en Vriendschap van de toenmalige burgemeester Bos een muziektent cadeau. Deze heeft dienstgedaan tot in de jaren vijftig van de vorige eeuw. Rond 1970 is er een nieuwe tent in gebruik genomen. Omdat deze moest worden gehuurd, is daar uiteindelijk maar kort gebruik van gemaakt.

Op zaterdag 14 september verzorgt muziekvereniging Kunst en Vriendschap optredens in de Dorpsstraat.

Voor tijden: zie het programmaoverzicht.

Zie ook: www.muziekverenigingkenv.nl

17c. Antiekmarkt, Oldtimers en Historische vrachtauto Dorpsstraat

In de Dorpsstraat worden tijdens Open Monumentendag niet alleen de historische gebouwen belicht op zaterdag 14 september. Op de Antiek, Brocante en Curiosa Markt staan ook meerdere kraampjes vol antiek, brocante, curiosa en nostalgische items. Er is een gevarieerd aanbod van items uit verschillende periodes en stijlen. Dit evenement vol geschiedenis en karakter in het historische centrum van Zoetermeer vindt plaats van 10:00 tot 17:00 uur.

Bent u een oldtimer liefhebber? Aanvullend op de historische items van de antiekmarkt zullen ook prachtige oldtimers schitteren tussen de kraampjes, waaronder de vrachtwagen Scania Vabis uit 1954. Dit mobiele erfgoed is een aanvulling op het jaarthema van deze Open Monumentendag: Onderweg!

Zie ook: www.antiekmarktzoetermeer.nl

Vrachtwagen Scania Vabis L51, bouwjaar 1954. In 1987 hebben de gebroeders Kneppers de Scania vrachtauto uit 1954 gekocht. De broers waren eigenaar van het Zoetermeers transportbedrijf gebroeders Kneppers. Voor Nutricia transporteerde het bedrijf nieuwe aardappels, voor de productie van Olvarit, van een aardappelhandelaar in de omgeving van Kortrijk (België).

18. Bakkerij de Bakkerswinkel & Mobiele Proef Zoetermeer Dorpsstraat 125

Bouwjaar: 1861, uitbreiding 1985

Architect: Koen van Velsen

Sinds de bouw in 1861, in opdracht van bakker Klaas van der Boon, is het pand aan de Dorpsstraat 125 als bakkerij in gebruik. Nu is het al jaren bekend als De Bakkerswinkel onder leiding van Piet Hekker. De winkelpui is nooit gemoderniseerd, terwijl winkelpuizen in de regel snel veranderen. Met de ingezwenkte bakstenen voorgevel en kroonlijst is het een typisch pand uit de Dorpsstraat. In het interieur zijn veel oude details te zien: een mooie tegelvloer en schouwen uit het begin van de 20e eeuw. Ook de bakkersoven uit die tijd is er nog. Aan de achterzijde van het pand bevindt zich een moderne uitbreiding uit 1985 ontworpen door architect Koen van Velsen. De drie verschillende delen van het pand zijn zodanig met elkaar verbonden om mensen te verrassen en het gevoel geven van thuiskomen. In de tuin aan de Buurtvaart staat een paviljoen van de bekende meubelontwerper Piet Hein Eek.

Piet Hekker is een stadmaker/ondernemer en een actieve en betrokken burger die zelf op zoek gaat naar effectieve manieren om de omgeving aantrekkelijker en leefbaarder te maken samen met de burger. Op zaterdag gaat Piet met zijn Mobiele Proef Zoetermeer langs alle locaties van Open Monumentendag om bij bezoekers ideeën en inspiratie hiervoor op te halen. Op zondag zullen Piet en Tom in Dorpsstraat 125 rondleidingen geven om te laten zien hoe een oud gebouw en nieuwbouw heel goed samen kunnen gaan.

19. Erasmus College Van Doornenplantsoen 31

Bouwjaar 1972-1976

Architect: J. Van den Broek en J. Bakema

Bij een nieuwe stad horen ook nieuwe scholen. Daarom werd aan de noordkant van de wijk Palenstein een zone voor middelbare scholen gepland. In de jaren '70 van de vorige eeuw verrezen hier vier scholen: een lagere technische school, een landbouwhuishoudschool, een mavo en een school voor Havo en VWO, het Erasmus College. Het schoolgebouw voor het Erasmus College werd in de jaren 1972-1975 ontworpen door het beroemde architectenbureau Van den Broek en Bakema uit Rotterdam en in 1976 gebouwd. Bij het ontwerp is uitgegaan van een paviljoenachtige opzet met drie hoofdvolumes voor de aula, de gymzalen en de leslokalen. De gebouwdelen worden op de eerste verdieping met elkaar verbonden door middel van luchtbruggen.

Van den Broek en Bakema zijn bekend van hun ontwerpen van de Lijnbaan in Rotterdam en de Aula van de Technische Universiteit in Delft. Zij ontwierpen vanuit de modernistische traditie: verschillende functies worden ondergebracht in een eigen volume. Dit sloot ook aan op de principes van het Daltononderwijs. In de vormgeving wordt afgeweken van de strakke geometrie die het modernisme kenmerkt. Ronde vormen hebben hun intrede gemaakt in de afgeronde hoeken van de bouwdelen, de ronde traphuizen en de rechthoekige bovenlichten van de eerste verdieping met afgeronde hoeken.

Het Erasmus College is meerdere keren verbouwd. De drie oorspronkelijk vrijstaande volumes worden nu op de begane grond verbonden door nieuwbouw. Er zijn o.a. een atrium, een kantine, een theaterzaal en extra lokalen toegevoegd. De oorspronkelijke indeling van de school is verdwenen, maar de hoofdopzet en de vormgeving van Van den Broek en Bakema zijn nog wel duidelijk herkenbaar.

19a. Tentoonstelling Zoetermeerlijn van Doornenplantsoen 31

Voor het forensendorp Zoetermeer werd al in de jaren '50 voorzien dat er een openbaar vervoer (OV) verbinding van hoge kwaliteit nodig zou zijn tussen Zoetermeer en Den Haag, omdat veel mensen die werkten in Den Haag en omgeving zouden gaan wonen in Zoetermeer. Het uiteindelijke antwoord hierop was een nieuwe NS (Nederlandse Spoorwegen) spoorverbinding tussen beide steden. Na een lange voorbereiding startte de bouw van de Zoetermeerlijn officieel in 1972. In 1977 had Zoetermeer de eerste stadsspoorweg in Nederland binnen haar grenzen: een primeur!

De NS exploiteerden deze spoorlijn van 1977 tot 2006. De Zoetermeerlijn was (in zijn begintijd) uniek: zowel wat betreft het rollend materieel, de 'Sprinter', het traject, de spoorbanen, als de integratie met de groeistad Zoetermeer. De lijn voorzag in het OV tussen Den Haag en Zoetermeer met een 'Omgeklapte-Lus' traject in Zoetermeer. Sinds 2006 wordt deze OV voorziening door RandstadRail verzorgd. De Zoetermeerlijn met de Sprinters, die gedurende 29 jaar het openbaar vervoer tussen Zoetermeer en Den Haag bediende, moet echt beschouwd worden als unieke spoorweg- en Zoetermeerse historie.

De tentoonstelling over de geschiedenis Zoetermeerlijn is in 2022 gemaakt door HGOS, staat alleen zaterdag in de hal van het Erasmus College en is gratis toegankelijk.

Foto links: De Sprinter bij halte Dorp met in en uit de trein stappend publiek (1989).

Foto rechts: Het interieur van een Sprinter-treinstel ten tijde van de opening van de Zoetermeerse Sprinterlijn in 1977 (Hoogland, A. (Aat), 21/5/1977)

20. Pelgrimshoeve (voormalige Aspa-meubeltoonzaal)

Wattstraat 21

Bouwjaar: 1981

Architect: Architectenbureau Haak

Het voormalige kantoor annex showroom van kantoormeubelenfabrikant Aspa, gelegen in het hart van bedrijventerrein Zoeterhage, is een opmerkelijk architectonisch hoogstandje van architect Lex Haak uit Delft. Het pand, gebouwd in 1981, vertoont kenmerken van de nieuwe zakelijkheid, een stroming die in die tijd al lang verleden tijd was. Met zijn geometrisch ontwerp en ruimtelijk concept vormt het een opvallende verschijning op het bedrijventerrein. De voormalige Aspa-meubeltoonzaal bevindt zich op de hoek van de Wattstraat, een onderdeel van de ringweg van Zoeterhage, en de Newtonstraat. Als showroom profiteerde het pand van zijn prominente ligging op deze hoek. Zowel qua architectuur, materiaalgebruik, als esthetische kwaliteit onderscheidt het zich positief van de andere gebouwen op de bedrijventerreinen.

Het tweelaagse gebouw is in de basis een rechthoekige glazen doos geflankeerd door twee horizontale betonnen schijven die ver naar buiten steken. Het geheel rust op ronde betonkolommen (binnen de gevel), waardoor een flexibele indeling mogelijk is. De gevel wordt in eerste instantie gekenmerkt door de zware horizontale lijnen van de betonnen cassettevloeren met gesloten balustrades. De tweede laag bestaat voornamelijk uit verticale aluminium- of stalen puien. Op de begane grond is de gevel minder transparant dan op de bovenverdieping met lage gemetselde plinten en incidentele muurdammen. Het gevelbeeld wordt verlevendigd door smalle horizontale en verticale lijnen van ronde stalen handrails en regenpijpen. In het midden van het gebouw bevindt zich een grote vide met lift en trap. In het gehele pand is de onderzijde van de cassettevloer te zien. De brandtrap aan de voorzijde is later toegevoegd.

In het pand bevindt zich nu de tweedehandsmarkt Pelgrimshoeve.

Zie ook: www.pelgrimshoeve.nl

21. Ichthuskerk Parkdreef 258

Bouwjaar: 1981

Architect: Verdonk & Hurman

In de bocht van de Parkdreef, één van de centrale dreven van Seghwaert staat de Ichthuskerk. Doordat het kerkgebouw wat naar achteren is geplaatst, is hier een pleinvormige ruimte ontstaan en een prominente plek gecreëerd. De Ichthuskerk is een laat voorbeeld van het structuralisme, de architectuurstroming die vooral in de jaren zeventig zijn hoogtijdagen vierde.

De Ichthuskerk heeft een plattegrond die veel weg heeft van een honingraat, waarbij verschillende complete of incomplete achthoeken aan elkaar geschakeld zijn. De achthoeken verschillen in grootte en zijn op één punt ten opzichte van elkaar gedraaid. De verschillende bouwdelen wisselen van hoogte en zijn wisselend voorzien van schuine en platte daken. Deze schakeling van min of meer dezelfde volumes is typerend voor het structuralisme. De achthoeken zijn geclusterd in twee bouwdelen die samenkomen in de lage entreezone in het midden. Om toch aan te geven dat de entree zich hier bevindt, staat er een ranke klokkentoren achter. Het zuidelijke cluster bevat onder andere een dubbelhoge kerkzaal en een grote ontmoetingsruimte. Het noordelijke cluster, met deels twee bouwlagen, bevat onder meer de fietsenberging en enkele kleinere zalen. Dit cluster ligt iets gedraaid ten opzichte van het grote cluster. Op deze manier voegt het gebouw zich naar de vorm van de kavel.

Op de hoekpunten van elke achthoek staan opvallende, wit geschilderde betonnen kolommen die eveneens achthoekig zijn. De geveldelen tussen de kolommen zijn óf ingevuld met houten puien met glas en houten borstweringen, óf met grijs metselwerk dat aan weerszijden geflankeerd wordt door hoge, smalle en donkerblauw geschilderde kozijnen. Bijzonder is de houten constructie van de kap van de dubbelhoge kerkzaal. Het interieur is met de verbouwing van 2012 tot 2014 behoorlijk gewijzigd.

22. Pop-Up tentoonstelling ONS Zoetermeer, Toen, nu en straks Stadhuisplein 21

Pop-Up Expo ONS Zoetermeer - Toen, nu en straks - is een tijdelijke tentoonstelling die een stad toont die nooit stilstaat. Het laat de ontwikkeling van de groeistad, new town Zoetermeer zien van een dorpsgemeenschap van 8.000 inwoners toen tot een samenleving van 127.000 inwoners nu. Je ziet er hoe Zoetermeer zich in de tijd heeft ontwikkeld en blijft ontwikkelen, zodat Zoetermeer nu en straks een stad blijft, waar het fijn wonen, recreëren, werken en ondernemen is. De Pop-Up Expo dé plek om deze ontwikkeling te beleven én om erover mee te denken.

Aanleiding voor de Pop-Up Expo is een vervolg op de Visie Zoetermeer 2040 te maken. De komende maanden maakt de gemeente de visie concreter met de Ruimtelijke Strategie en beleidsprogramma's zoals Woningbouw als aanjager. Dat doet de gemeente samen met inwoners en ondernemers. De expo moedigt inwoners aan om met de gemeente Zoetermeer in gesprek te gaan, ieders stem te horen, ideeën te delen en actief deel te nemen aan het vormgeven van de toekomst van Zoetermeer. De toegang tot de expo is gratis.

Monumenten op de kaart

1. Tuinvereniging Hoeve Meerzicht, Voorweg 117
2. Gymworld, Amerikaweg 135
- 2a. Gymnastiekvereniging Pro Patria en Freerun Academie Parkour Disciplines
Amerikaweg 135
3. kinderboerderij Het Buitenbeest, Voorweg 93
4. Stadsmaquette, Boerhaavelaan 33 (IBM-gebouw)
5. Apostolisch Genootschap, Stadhoudersring 782
6. Zoete Aarde, Broekwegzijde 195
7. Vredekerk, Zwaardslootseweg 44
8. Brandweerkazerne Stadshart, Brusselstraat 4
- 8a. Stichting Historisch Brandweermateriaal, Brusselstraat 4
9. Kunstgarage Franx, Vlamingstraat 1 - 3
10. Nicolaaskerk, Dorpsstraat 24
11. Oude Kerk, Dorpsstraat 59
- 11a. Muziektheatergezelschap Cantiamo, Dorpsstraat 59
12. Morgensterkerk, Nassaulaan 1
13. Adventskerk, Julianalaan 3
- 13a. De Pelgrim - stadspelgrimage, Julianalaan 3

14. Het Kompas, Piet Heinplein 13
15. HDV Oranje Cultureel Centrum, Schoolstraat 50
16. Molen De Hoop, Eerste Stationsstraat 37a
17. 't Nieuwe Huis, Dorpsstraat 132
- 17a. Wandeling Buurvaart, Dorpsstraat 132
- 17b. Kunst en Vriendschap, Dorpsstraat 110 - 116
- 17c. Antiekmarkt, oldtimers en historische vrachtwagen
Dorpsstraat
18. Bakkerswinkel - Mobiele proef Zoetermeer, Dorpsstraat 125
19. Erasmus College, Van Doornenplantsoen 31
- 19a. Zoetermeerlijn tentoonstelling, Van Doornenplantsoen 31
20. Pelgrimshoeve (voormalig Aspa meubeltoonzaal), Wattstraat 21
21. Ichthuskerk, Parkdreef 258
22. Pop-Up tentoonstelling ONS Zoetermeer, Stadhuisplein 21

Fietsroute Open Monumentendag 2024

Lengte: ongeveer 18 km (hele tocht)

Start- en eindpunt: Historisch Genootschap Oud Soetermeer, Dorpsstraat 132

Om het voor u gemakkelijk te maken is er speciaal voor Open Monumentendag een fietstocht gemaakt die alle deelnemende locaties aandoet. De route heeft de vorm van een 8 met een totale lengte van 18 kilometer, maar er kan ook een ronde van 9 kilometer worden gefietst. Het snijpunt van de twee rondes ligt bij het nieuw geplaatste historisch bord aan de Leidsewallen.

De route is digitaal te vinden via de Qr-code op de plattegrond. Mochten er eventueel op het laatste moment wijzigingen zijn zie website:

www.openmonumentendag.nl/activiteit/fietsroute-4

Fietsroute

1. U start (lopende) vanuit **'t Nieuwe Huis (HGOS)** aan de Dorpsstraat 132 rechtsaf richting de verkeerslichten.
2. U passeert de **Bakkerswinkel (Dorpsstraat 125)**.
3. Vóór de verkeerslichten ligt aan de linkerkant de **Oude Kerk**.
4. Het kruispunt oversteken en doorrijden naar de **Nicolaaskerk**. Direct na de Nicolaaskerk rechtsaf. Op het Nicolaasplein staan de oude spanten van de overkapping van het station Zoetermeer – Zegwaard (nu station Zoetermeer Oost).
5. Terug naar de Dorpsstraat. Rechtsaf. Op Dorpsstraat 7 staat Het Oude Huis. Daarna doorrijden naar de Vlamingstraat. Over de brug ziet u links **Kunstgarage Franx** en rij vervolgens linksaf over het fietspad onder de RandstadRail (tot 2006 was dit de Zoetermeerlijn met de Sprinters) door en bij het einde van het fietspad direct rechtsaf naar de Vlamingstraat.
6. Op de Vlamingstraat bij de verkeerslichten rechtdoor naar de Voorweg. U passeert de Randstadrail halte Centrum West met busstation, de **Kinderboerderij Het Buitenbeest**. Bij de kinderboerderij wordt een informatiebord over de Geuzen geplaatst. Daarna langs Eigen Wij (Voorweg 112, voormalige Bouwspelplaats) en het voormalig "Olympus" (sportcentrum) tot de Meerzichtlaan.
7. Hier rechtsaf de Meerzichtlaan volgen en onder het spoor door. Dan meteen rechtsaf naar **Gymworld**. Gymworld is in 2020 geopend. Hier sporten de leden van g.v. **Pro Patria** en de Christelijke Gymnastiek Vereniging Zoetermeer. Ook de **Freerun Academie Parkour Discipline** heeft er haar honk.
8. Terug naar de Meerzichtlaan. Deze oversteken en linksaf onder het spoor door. Rechtsaf de Voorweg op en doorrijden naar **tuinvereniging Hoeve**

Meerzicht op Voorweg 117.

9. Terug naar de Meerzichtlaan, daar rechts af en de Meerzichtlaan helemaal volgen tot aan rotonde bij Bredewater (dus onderweg niet afslaan naar andere wegen). Rechtsaf het Bredewater vervolgen naar Station Zoetermeer met Randstadrail halte Driemanspolder.
10. Het Bredewater gaat over in de Boerhaavelaan. Deze vervolgen en ter hoogte van het eerste gebouw links de weg oversteken en het fietspad vervolgen tot Club Entree, Boerhaavelaan 33. Hier staat de **Stadsmaquette van Zoetermeer**.
11. Fietspad Boerhaavelaan vervolgen en dan rechtsaf bij eerste straat, Van Stolberglaan. Dan eerste straat rechts, Stadshouderring, waar meteen rechts Het **Apostolisch Genootschap** zich bevindt.
12. Terug naar de het fietspad van de Van Stolberglaan en rechtsaf. Pas op: het fietspad gaat verderop aan linkerkant verder. Doorrijden (De Van Stolberglaan gaat rechtdoor over in de Dr. J.W. Paltelaan) tot de Eerste Stationsstraat. Het witte gebouw rechtdoor hoort bij het Nutricia complex. Rechts onder A12 door ligt het station Zoetermeer Oost (vroeger Zoetermeer-Zegwaard). Linksaf Eerste Stationsstraat inrijden richting het dorp. Rechts passeert u nummer 170 het vroegere Zoetermeerse koffiehuis, stationsrestaurantie.
13. Doorrijden tot het verkeerslicht. Op de hoek bij het verkeerslicht ligt de Pelgrimskerk. Deze kerk is mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van de boterboeren van Zoetermeer. Vervolgens rechtsaf de Karel Doormanlaan inrijden. Verderop ziet u links het kerkgebouw **Het Kompas**. Na Giant fietsenlinksaf de Piet Heinstraat inrijden.
14. Rechtdoor verder rijden (de Piet Heinstraat gaat over in de Schoolstraat) naar de Schoolstraat 50, waar in het **HDV Oranje Cultureel Centrum** zich de Moskee bevindt.
15. Schoolstraat vervolgen en linksaf de Meidoornlaan inrijden. Doorrijden tot het einde en dan linksaf de Eerste Stationsstraat in naar **molen De Hoop**.
16. Terugrijden op de Eerste Stationsstraat en linksaf slaan naar de Julianalaan. Rechts ligt het Wilhelminapark met de Anne Frankboom en het oorlogsmonument. Op nr. 3 bevindt zich de **Adventskerk**. Weg vervolgen en links de Nassaulaan inrijden waar op nr. 1 zich de **Morgensterkerk** bevindt.
17. Terugrijden op de Nassaulaan naar de Delftsewallen en Dorpsstraat oversteken naar Leidsewallen. Links bevindt zich **de Oude Haven**. Op Open Monumentendag wordt hier een informatiebord onthuld over de historie van deze plek. Rechts ziet u KKC (Centrum voor Kunst en Cultuur).
18. De weg vervolgen en in de bocht linksaf slaan het Agathapad op. Net voor de brug rechtsaf het Van Doornenplantsoen inrijden. De bocht rechts vervolgen langs de scholen en fietspad oprijden. Het gebouw met veel oranje elementen

is het **Erasmus College**.

19. Het Van Doornenplantsoen verder volgen en door de fietstunnel onder de Australieweg door rechtsaf het Kangoeroe pad oprijden en die volgen. De Zegwaartseweg oversteken (Let op: u heeft geen voorrang) en daarna linksaf de Edisonstraat inrijden. Op de Bouwhofrotonde oversteken en direct rechtsaf naar de Franklinstraat. Vervolgens linksaf de Wattstraat inrijden en bij nr. 21 bevindt zich de **Pelgrimshoeve**.
20. De Wattstraat vervolgen en bij het einde van de weg linksaf de Stephensonstraat inrijden en vervolgen, weg oversteken en rechtdoor naar de Zegwaartseweg. Deze weg linksaf inrijden en vervolgen tot aan bruggetje aan de rechterzijde. Daar rechtsaf het Akkerpad op. Deze weg vervolgen welke even kort overgaat in Erwtentakker. De Akkerdreef oversteken en het Akkerpad vervolgen, onder de RandstadRail door tot het einde van de weg. Rechtdoor de Tuindreef oprijden. Aan en einde van deze weg is rechts de **Ichthuskerk**.
21. Linksaf de Parkdreef inrijden en dan rechtsaf het fietspad Vissendreef op, rechtdoor via de Violiervaart, rechtsaf over de brug Veenwortelvaart en direct links de Violiervaart vervolgen, rechtuit rijden (Waterleliepad) onder de Aziëweg door. Langs De Leyens Fitness & Health. Aan het einde van het gebouw rechtsaf de Saloméschouw inrijden en bochten volgen, vervolgens de Aïdaschouw linksaf inrijden. Rechtsaf Esmoreitschouw inrijden en volgen tot aan de Broekwegschouw. Daar rechtsaf naar de Broekwegzijde en links vindt u dan de **Zoete Aarde**.
22. De Broekwegzijde en Broekwegschouw terug fietsen en vervolgens rechtdoor op de Zwaardslootseweg tot aan de Europaweg. Links op de hoek ligt de **Vredekerk**.
23. De Europaweg bij de verkeerslichten oversteken. Daarna rechtsaf fietspad oprijden tot Brusselstraat 4, **Brandweerkazerne**.
24. De Brusselstraat verder vervolgen en via Buitenom rijden tot vlak voor het tunneltje en dan linksaf (ook Buitenom) de brug over halte Centrum West nemen en vervolgens linksaf de Voorweg oprijden. Bij de verkeerslichten linksaf de J.L. van Rijweg oprijden en vervolgens rechtsaf de Engelandlaan afrijden en via de Londenstraat naar de Markt. Fiets stallen en vervolgens linksaf lopen naar **Stadhuisplein**.
25. Met de fiets verder rijden langs de markt naar de eerste straat links en dan rechtsaf de Frankrijklaan volgen. Einde weg rechtsaf het fietspad van de Bordeauxstraat volgen, welke overgaat in het Agathapad. Bij de Osylaan linksaf. Rechtsaf bij het parkeerterrein en doorrijden naar de fietsstalling bij de Dorpsstraat. Hierna lopen naar de Dorpsstraat, naar **'t Nieuwe Huis**, terug op startpunt.

OMD Fietsroute HGOS (18 km)

- startpunt 't Nieuwe Huis (HGOS), Dorpsstraat 132

Qr code fietsroute

Historische plekken gemarkeerd

Op initiatief van de gemeenteraad is in 2009 besloten om, in samenwerking met het Historisch Genootschap, belangrijke historische plekken onder de aandacht te brengen door middel van een historisch informatiebord. Deze traditie heeft tot op heden de volgende informatieborden opgeleverd. Op de plattegrond zijn deze locaties aangegeven.

Zoetermeerlijn

Op het zuidelijke perron bij Centrum West is de geschiedenis van de spoorlijn uit 1977 te vinden.

Daliegaten

In de omgeving van het Woonhart zijn vroeger grote kleiwinningsputten voor kalk gevonden. Deze zijn later gevuld met huisafval. Het bord staat langs het fietspad van de Europaweg tegenover de winkels.

Ambachtsheerlijkheid

Ter hoogte van de Grote Dobbe, vlakbij Vlamingstraat 4 langs het fietspad wordt uitgelegd wat de Ambachtsheerlijkheid te Zoetermeer is en welke voorrechten erbij horen.

Zegwaard / Soetermeer

Het verhaal wordt verteld over het samengaan van het tweelingdorp Zoetermeer-Zegwaard. De grens van het tweelingdorp liep ter hoogte van de Oude Kerk. Het bord 80 jaar samen markeert deze geschiedenis. Er staan twee borden ter hoogte van Dorpsstraat 10 en 99.

Spanten van het oude station

Op het Nicolaasplein zijn spanten geplaatst van de vroegere stationsoverkapping. De geschiedenis hiervan wordt weergegeven op het bord.

Remonstrantse Kerk

Bij Dorpsstraat 86 stond vanaf 1635 de Remonstrantse kerk.

Huis te Palenstein

Ter hoogte van dorpsstraat 110 stond de veertiende-eeuwse woning van ridder Willem van Egmond.

Pilatusdam

Op de hoek van de Pilatusdam richting de Eerste Stationsstraat staat het bord over de Pilatusdam en haar bewoners en gebruikers.

Kruispunt van Waterwegen

Het bord staat aan de Slootweg, vlakbij het gemaal Palenstein. Deze locatie markeert vier voormalige gemeenten en vier polders die hier samenkwamen.

De Landscheiding

Het bord hangt aan het hek van de stadsboerderij de Weidemolen in Oosterheem, Burgemeester Middelberglaan 2. De landscheiding is een stelsel van aaneensluitende dijken begonnen in de twaalfde eeuw.

Hof van Seghwaert en de Zegwaartseweg

Bij de perenboomgaard staat een bord over de geschiedenis van de boomgaard en dit stukje Zegwaartseweg. Het bord staat bij de ingang aan de zijkant van de boomgaard.

Ontginningen

Op de hoek van de Zegwaartseweg en het Kangoeroepad is het verhaal te lezen over het graven van sloten, turf steken en landbouw.

Koepelwoningen

De Koepelwoningen in Meerzicht liggen aan meerdere straten waaronder Westergo. De woningen zijn ontworpen in 1969 door Benno Stegeman. De wijk heeft een opvallende bouwstijl en stedenbouwkundig plan. Het is een beschermd stadsgezicht.

Schuilkerk

Vlak bij de locatie van dit bord langs de Amerikaweg bij Intratuin lag een schuilkerk. Hier wordt het verhaal verteld van de Andersgelovigen na 1574.

Zoetermeerse Meerpolder

Het verhaal over het meer, de bewoners en de droogmakerij is te vinden op de hoek van de Middelweg (N206) en de meerpolder langs het fietspad.

Broekweg en boomgaard

In de Wijktuin in beheer van de Stichting Zoete Aarde staat een bord over de geschiedenis van de weg en de boomgaard.

Voorweg, wetering en wassteigers

Het bord staat ter hoogte van Voorweg 180 aan de overkant bij de ingang van Hoeve Meerzicht naast de tuinen. Het verhaal gaat over de functie van de wetering als transport route en het gebruik van de wetering als wasplaats.

Het Erasmus College

Bij het Erasmus College staat een bord over het ontwerp van het schoolgebouw in de groeikern Zoetermeer door architectenbureau Van den Broek en Bakema. Het bord is te vinden bij de ingang net voor het hek.

Woondekken Buytenwegh

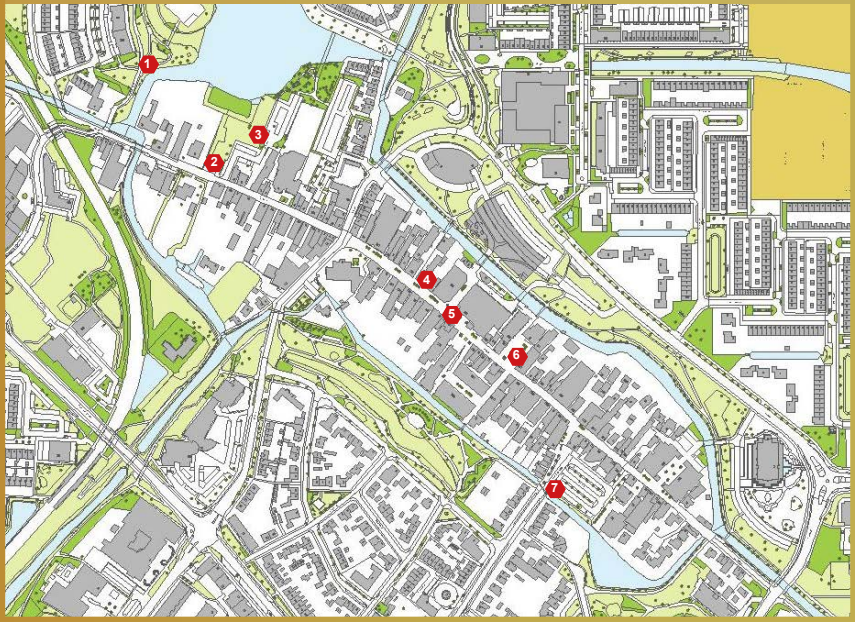
De woondekken in Buytenwegh zijn ontworpen door de Groningse architect Jan Sterenberg en zijn een voorbeeld van experimentele woningbouw uit de jaren zeventig. Het bord staat aan de Muzieklaan ter hoogte van de Fletcher Hendersonrode.

Eerste paal Palenstein

De eerste paal voor Palenstein werd door minister Bogaers van Volkshuisvesting en Bouwnijverheid op 22 maart 1966 geslagen in de De la Gardestraat. De woningen hier zijn deel van een complex van 348 eengezinswoningen in de woningwetsector, ontworpen door de architecten L.J. Cusell, J. Cusell, A.H. Willems en W.H. Verschoor. Het bord staat in De La Gardestraat.

Watertoren

De watertoren van Zoetermeer is in 1927 gebouwd naar ontwerp van architect A.H. Wegerif in samenwerking met de Delftse hoogleraar C. Visser en gemeente-opzichter A.H. Goldberg. De toren is ongeveer 45 meter hoog en rust op 324 heipalen.

Op de plattegrond zijn deze locaties aangegeven.

- 1 Ambachtsheerlijkheid
- 2 Dorpsstraat Zegwaard - Soetermeer (1)
- 3 Spanten van het oude station
- 4 Remonstrantse kerk
- 5 Dorpsstraat Zegwaard - Soetermeer (2)
- 6 Huis te Palenstein
- 7 Pilatusdam

Op de plattegrond zijn deze locaties aangegeven.

- 1 Kruispunt van vaarwegen
- 2 De Landscheiding
- 3 Zoetermeerse Meerpolder
- 4 Broekweg en boomgaard
- 5 Woondekken Buytenwegh
- 6 Daliegaten
- 7 Hof van Seghwaert en Zegwaartseweg
- 8 Ontginningen
- 9 Zoetermeerlijn
- 10 Voorweg, wetering en wassteigers
- 11 Schuilkerk
- 12 Koepelwoningen
- 13 Het Erasmus College
- 14 Eerste paal Palenstein
- 15 Watertoren

Open Monumentendag Zoetermeer 2024 wordt gesponsord door:

Ardito is sponsor van de digitale scans van onze monumenten. Op dit moment zijn Molen De Hoop, de toren van de Oude Kerk, de Watertoren en de Pelgrimskerk gescand in 3D. www.ardito.nl/omd079

Vereniging Dorpsstraat Vastgoed BIZ

is sponsor van het optreden van Kunst & Vriendschap. De optredens vinden plaats om 13.00 en 14.00 uur. Locatie zie flyer met het programmaoverzicht.

Wat een grote ontdekking!

Dit is de plek.

Zoetermeer heeft voor velen nog onontdekte verrassingen. Of je nu toe bent aan ontspanning of inspanning: Zoetermeer is de plek.

Velen kennen Zoetermeer als jonge stad, maar wist je dat de stad een rijke historie heeft? Zoetermeer heeft onder andere meer dan 110 monumenten. Je kunt de Zoetermeerse overgang van dorp tot stad goed zien in het stadscentrum. Hier loop je van de historische Dorpsstraat via het rustgevende Dobbepark direct het bruisende, nieuwe Stadshart in. Ontdek het zelf! Op www.zoetermeerisdeplek.nl vind je meerdere wandelroutes rondom het centrum. Leer meer over de architectuur en kunstwerken, of bekijk het grote aanbod winkels en horeca in het centrum.

Even eropuit?

Dit is de plek.

Ontdek de vele winkels, bezoek de lokale horeca of leef je uit op het gebied van sport. Er is een verrassend veelzijdig aanbod van cultuur, muziek en evenementen. En wist je dat bijna geen stad in Nederland zoveel mogelijkheden heeft om te ontspannen in het groen als Zoetermeer? Je vindt het gehele vrijetijdsaanbod van Zoetermeer op www.zoetermeerisdeplek.nl

www.zoetermeerisdeplek.nl
Volg @zoetermeerisdeplek
#Zoetermeerisdeplek

ZOETERMEER
IS DE PLEK.

Bij het samenstellen is de grootst mogelijke zorgvuldigheid nagestreefd. Toch kan de informatie in deze uitgave niet juist of onvolledig zijn. De gemeente Zoetermeer is hiervoor niet aansprakelijk. Als u van mening bent dat er beeldmateriaal is gebruikt waarover u het beeldrecht heeft, en niet vermeld is in het boekje, neem dan contact op met de gemeente Zoetermeer.

Zoetermeer, 15 augustus 2024

